

Stenografični zapisnik

sedme seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 4. februarija 1898.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton Detela in deželnega glavarja namestnik baron Leopold Liechtenberg. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik ekscelecna baron Viktor Hein in c. kr. okrajni komisar baron Viljem Rechbach. — Vsi članovi razun: Ekscelecna knezoškof dr. Jakob Missia in baron Friderik Rechbach. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika VI. deželnozborske seje dné 1. februarija 1898.
2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
3. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Ambrusu za zgradbo ceste v Suhi Krajni po progí: Male Lašče-Ratje-Višnje-Ambrus.
4. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji predsedstva avstrijskega društva sadjerejcev v Gradcu za dovolitev zaklada za ustanovitev kmetijskih in sadjerejskih zadrug.
5. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer:
  - a) o § 3. C;
  - b) o § 7. A.
6. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah, in sicer:
  - a) ribarskega okrajnega odbora za Kranjsko v Ljubljani za podporo;
  - b) Sverluga Ane, babice v Černomlji, za podporo;
  - c) županstva v Loškempotoku, da bi prihajal okrožni zdravnik iz Ribnice vsak teden po enkrat v Loški-potok;
  - d) županstva v Selcih za podporo za preložitev občinske ceste iz Zgornje Besnice proti Logu;
  - e) Posch-a Janeza, okrožnega zdravnika v p., za izplačevanje njegove pokojnine iz deželnega zaklada;

Stenographischer Bericht

der siebenten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 4. Februar 1898.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela und Landeshauptmann-Stellvertreter Leopold Freiherr v. Liechtenberg. — Regierungsberechtigter: K. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr v. Hein und k. k. Bezirkscommissär Wilhelm Freiherr v. Rechbach. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jacob Missia und Friedrich Freiherr v. Rechbach. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der VI. Landtags-Sitzung vom 1. Februar 1898.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Ambrus um Herstellung der Straße in Dürrenkrain in der Strecke Kleinlaßschitz-Ratje-Bisnje-Ambrus.
4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Präsidiums des österreichischen Pomologen-Vereines um Botirung eines Fonds zur Begründung von landwirtschaftlichen und Obstproductiv-Genossenschaften.
5. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses, und zwar:
  - a) über § 3 C;
  - b) über § 7 A.
6. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:
  - a) des Fischerei-Revierauschusses für Krain in Laibach um Subvention;
  - b) der Sverluga Anna, Hebamme in Tschernembl, um Subvention;
  - c) des Gemeindeamtes in Laferbach um Abhaltung von Sanitäts-Amtstagen in Laferbach durch den Districtsarzt von Reifnitz;
  - d) des Gemeindeamtes in Selzach um Subvention behufs Umlegung der Gemeindestraße in Obersefnitz gegen Log;
  - e) des Posch Johann, Districtsarzt i. R., um Flüssigmachung seiner Pension aus dem Landesfonde;

- f) krajnega šolskega sveta v Razdrtem za odpust ostalega deželnega brezobrestnega posojila;
- g) vodstva bolnice usmiljenih bratov v Kandiji za podporo za napravo nove bolnice;
- h) županstva v Trziču za podporo za zgradbo kanala pod Ljubelsko državno cesto v Trziču;
- i) društva za varstvo avstrijskega vinarstva v Retzu za podporo;
- k) Tomic Antonije, posestnice v Kostanjevici, za podporo vsled škode po povodnji;
- l) Dermelja Karola, šolskega vodje v Cirknici, za podporo za ondotni šolski vrt;
- m) Sapletov Marije, vdove stanovskega kanclista, za zvišanje pokojnine;
- n) zaveze učiteljskih društev v Št. Juriju pri Kranji za podporo za šolski muzej;
- o) predstojništva šole ubogih sestrá v Šmihelu za podporo za učiteljice;
- p) županstva v Spodnji Idriji za podporo za vzdrževanje občinskih potov in mostov.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o ustanovljenji in vzdržavanji meščanskih šol na Kranjskem (k prilogi 41.).
8. Ustno poročilo finančnega odseka o prenavedbi deželnega zakona z dné 28. decembra 1884. l., dež. zak. štev. 1 l. 1885. (k prilogi 49.).
9. Ustno poročilo upravnega odseka gledé projekta o preložitvi okrajne ceste Loka-Idrija pri Podgori v cestnem okraju Škofja Loka z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 47.).
10. Ustno poročilo upravnega odseka o tem, da voli visoki deželni zbor štiri ude in štiri namestnike v pridobninsko deželno komisijo za Kranjsko, potem osem udov in osem namestnikov v prizivno komisijo, ki jo je postaviti za Kranjsko zastran osebne dohodnine (k prilogi 48.).
11. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin Škocijan, Studenec, Mokronog in Št. Jernej za zgradbo mostú čez Krko pri Dobravi namesto pri Mersečivasi.
12. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Spodnji Idriji, da rudniški erar pripomore k vzdrževanju ondotne ljudske šole.
13. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji muzejskega praeparatorja Ferdinanda Schulza za uvrščenje njegove stopnje med uradniške z naslovom muzejski asistent.
14. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji mlekarske in sirarske zadruge v Postojni za dovolitev ustanovitve podpore.
15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji kmetijske podružnice v Senožečah za podporo za obdelovanje in polnjenje drevesnice.
16. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer:
- a) o § 7. C;
- b) o § 11.
- f) des Ortschaftsrathes in Präwald um Abschreibung des unverzinslichen Landesdarlehens-Restes;
- g) der Spitalsvorsteherung der barmherzigen Brüder in Randia um Subvention behufs Errichtung eines neuen Spitals;
- h) des Gemeindeamtes in Neumarkt um Subvention für den Canalbau unter der Loibler Reichsstraße in Neumarkt;
- i) des Vereines zum Schutze des österreichischen Weinbaues in Retz um Subvention;
- k) der Tomic Antonia, Bestzerin in Landstraß, um Unterstützung infolge Überschwemmung;
- l) des Dermelj Karl, Schulleiters in Zirkniz, um Subvention für den dortigen Schulgarten;
- m) der Sapletov Maria, ständischen Kanzlistenswitwe, um Pensionserhöhung;
- n) des Verbandes der Lehrvereine in St. Georgen bei Krainburg um Subvention für das Schulmuseum;
- o) der Schulvorsteherung der armen Schwestern in Sanct Michael um Subvention für die Lehrerinnen;
- p) des Gemeindeamtes in Unter-Idria um Subvention für die Erhaltung von Gemeindegassen und Brücken.
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Gründung und Erhaltung von Bürgerschulen in Krain (zur Beilage 41).
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Abänderung des Landesgesetzes vom 28. December 1884, L. G. B. Nr. 1 de 1885 (zur Beilage 49).
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Project, betreffend die Umlegung der Laß-Idrianer Bezirksstraße bei Podgora im Straßenbezirke Bischoflack sammt dem einschlägigen Gesetzentwurfe (zur Beilage 47).
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die vom hohen Landtage vorzunehmende Wahl von 4 Mitgliedern und 4 Stellvertretern in die Erwerbsteuer-Landescommission für Krain, dann von 8 Mitgliedern und 8 Stellvertretern in die für Krain einzuführende Berufungs-Commission für die Personaleinkommensteuer (zur Beilage 48.).
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden St. Canzian, Brändl, Rassenfuß und St. Bartelmä um Bau einer Brücke über die Gurf bei Dobrova statt bei Mersechendorf.
12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Unter-Idria um Beitragsleistung seitens des Bergwerfärars zu den Erhaltungskosten der dortigen Volksschule.
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Musealpräparators Ferdinand Schulz um Umwandlung seiner Stelle in eine Beamtenstelle mit dem Titel Museal-Assistent.
14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Milch- und Käsegenossenschaft in Adelsberg um Bewilligung eines Gründungsbeitrages.
15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der landwirtschaftlichen Ziliale in Senofetsch um Subvention für die Bearbeitung und Ergänzung der Baumschule.
16. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses, und zwar:
- a) über § 7 C;
- b) über § 11.

Zacetek seje ob 10. uri 15 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 15 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Proglašam sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika VI. deželnozbornske seje dne 1. februarija 1898.**1. Lesung des Protokollses der VI. Landtags-sitzung vom 1. Februar 1898.****Tajnik Pfeifer:**

(Bere zapisnik VI. seje v nemškem jeziku. — Siehst das Protokoll der VI. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželnozbornskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Čast mi je izročati sledeče prošnje:

Unterstützungsverein für dürftige und würdige Hörer der Rechte an der k. k. Universität in Wien bittet um Subvention.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gymnasialdirection in Gottschee bittet um Subvention für dürftige Schüler.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Graški visokošolci rodom iz Kranjske prosijo, da se jim plača vstopnina in rednina v slovansko bolniško društvo v Gradcu.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Krajni šolski svet v Lešah pri Tržiču prosi podpore 30 gld. za vreditev šolskega vrta.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der Krankenunterstützungsverein slavischer Studierender an der k. k. Carl-Franzens-Universität in Graz bittet um Subvention.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Odbor letoviškega društva na Bledu za dovolitev odstopa hipotekarne prednosti deželne subvencije za hranilnično posojilo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Novak Franc, c. kr. gim. profesor v Kranju, prosi podpore za izdajo „Slov. Stenografije“ in „Seznam samoznakov in okrajšav v slovenski stenografiji“.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Zelen izroča prošnjo: Mlekarske zadruge v Košani za nakup potrebnih priprav.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Modic izroča sledeče prošnje: Vas Landol prosi za izločitev od davčnega urada in okrajnega sodišča v Senožečah ter združitve z onim v Postojni.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Vas Landol prosi za izločitev iz občine Hrenovice ter ustanovitev samostojne občine.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Vas Šmihel prosi za izločitev iz občine Hrenovice ter ustanovitev samostojne občine.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec ces. svetnik Murnik izroča prošnjo bolniškega in podpornega društva zasebnih in pomočnih uradnikov na Kranjskem v Ljubljani, za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec dr. Tavčar izroča prošnjo županstva v Krškem za podporo za vzdrževanje bolnice v Krškem.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Zelen izroča prošnjo kmetijske podružnice v Senožečah za mladeniča, da se izobrazijo v strokovni šoli za pletarstvo v Ljubljani.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec župnik Kajdiž izroča prošnjo Komendske fare za zgradbo stanovanja za zdravnika in razpis službe zdravnika v Komendski bolnici.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec župnik Ažman izroča prošnjo vasi Studor — Stara Fužina v Bohinji za podporo pri npravnavi potoka Ribnice.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Hribar in tovariši stavlajo sledeči nujni predlog:

(bere — šteš!)

„Nujni predlog
poslanca Hribarja in tovarišev.

C. kr. vlada se nujno pozivlja:

1.) odrediti takoj vse potrebno, da se začasno ustavljena predavanja na vseučiliščih in tehničnih visokih šolah na Dunaju in v Gradcu zopet začno in redno nadaljujejo;

2.) skrbeti za to, da bodo dijaki slovanske narodnosti na teh in vseh drugih velikih šolah v državi neprikrajšano deležni vseh akademičnih pravic in svoboščin.

V Ljubljani, 4. februarija 1898.

Iv. Hribar. J. Ažman. Povše. Zelen. Kajdiž. Košak. Grasselli. Dr. Majaron. F. Modic. V. Pfeifer. A. Kalan. G. Jelovšek. Dr. Papež. Božič. Višnikar. Lenarčič. V. Globočnik. Dr. Žitnik. Dr. J. Tavčar. Pakiž. Murnik. Detela. Perdan. Schweiger.“

Ker je ta predlog dovelj podprt, ima gospod predlagatelj Hribar besedo, da utemeljuje nujnost predloga.

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor! V utemeljevanje nujnosti tega predloga mi ne bode treba izgubiti veliko besed. Predlog sam pripoveduje, da je ustavljeno predavanje na vseučiliščih in tehniških visokih šolah na Dunaju in v Gradcu. Semester je kmalu pri kraji, in ako se predavanja kmalu zopet ne prično in redno nadaljujejo, tedaj je lahko mogoče, da bodo tisti dijaki, ki se niso udeležili izgredev, vsled zistiranja predavanj izgubili uspehe dosedanjih svojih študij za jeden, morebiti celo za dva semestra. Zato pa smatram kot nujno, da se sedaj, ko so došla telegrafična poročila o tem, kar se je na Dunaju in v Gradcu zgodilo, kot zastopniki slovenskega naroda, kateri pošilja svoje sinove na visoke šole v teh mestih, oglasimo pri vladi odločno in nujno, da ona takoj vse stori, kar je potrebno, da se slovenskim dijakom omogoči nadaljni redni obisk predavanj na vseučiliščih in tehniških visokih šolah na Dunaju in v Gradcu, in jaz prosim po tem kratkem utemeljevanju nujnosti svojega in tovarišev predloga, da visoka zbornica izvoli pritrditi nujnosti in mi tako dati priliko, da utemeljim ta predlog v meritornem oziru. (Odobranje v središču in na levi. — Beifall im Centrum und links.)

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki priznavajo nujnost tega predloga, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nujnost je sprejeta in torej ima gospod predlagatelj besedo, da utemeljuje predlog v meritornem oziru.

Poslanec Hribar:

Skoro neverjetna poročila prihajajo z Dunaja in iz Gradca. Marsikaka slovenska mati bode strahu vztrepetala, ko čuje o njih. Vse leto je varčevala in pritrgevava si celo od ust, da je spravila skupaj malo svotico ter jo dala svojemu sinu na pot v cesarsko prestolico ali v nemški Gradec. V duhu je potem vedno bila pri njem in goreče molitve so jej dan na dan kipele v nebesa, da bi kmalu dosegel po vseučilišnih naukah postavljeni si cilj.

Mahoma so sedaj uničene njene nade. Predavanja na vseh velikih šolah teh mest ustavljena so po došlih brzogovornih poročilih do 10. dne februarija in bati se je, da se tudi takrat še ne prično. Da je prišlo do teh obžalovanja vrednih odredb, zakrivilo so dijaki nemške narodnosti. Nahujskani po brezvestnih političnih hujskačih, ki vročekrvno mladino zlorablajo v svoje nepoštene namene, uprli so se dijaki predavanju. V tolpah po sto in več oseb drli so ti zapeljanci po dunajskem vseučilišču in po tehniki od dvorane do dvorane. Razgrajali in tulili so tako dolgo, da so primorali profesorje ustaviti predavanja. Ravno tako surovo in nasilno vedlo se je že od preje podivjano nemško dijaštvo v Gradcu. Tu mu je bilo tem laglje doseči svoj namen, ker je imelo profesorje popolnoma in očitno na svoji strani. (Poslanec Lenarčič: — Abgeordneter Senarčič: „Sramota!“) Simpatij z nemškim dijaštvom in njegovim početjem pa tudi dunajski profesorji niso zatajevali.

Mi bi se končno za to počenjanje nadepolne mladine bore malo menili. Več uzroka meniti se za nje imajo nje stariši in skrbniki. Toda tu prihaja v poštev naša mladina. Glede nje pa nam ne more biti vsejedno, če je ovirana v svojih naukih, če ima zaradi nemške predrznosti in preširnosti izgubljevati po cele semestre, prihajati ob ustanove, katere uživa. To je, zaradi česar se nam vladine odredbe o ustavljenju predavanj zde skrajno nevarne.

Žal, da se vlada ni prav nič ozirala na opravljene zahteve slovenskega dijaštva. Le-to je na Dunaji dne 1. t. m. na mnogoštevilno obiskanem, v katoliško resurco sklicanem shodu slovesno protestovalo proti temu, da bi se predavanja ustavila. Ravno tako je slovansko dijaštvo v Gradcu istega dne v polnoštevilni skupščini soglasno sklenilo resolucijo, katera se je po posebnih odposlanstvih izročila rektorjema vseučilišča in tehnične velike šole in katera se glasi: „Slovanski akademiki na graškem vseučilišču prosijo visoki senat Karola-Franovega vseučilišča, da skrbi za nadaljevanje rednih predavanj in za svobodno gibanje tistih, ki ga žele obiskovati. Ob enem odločno protestujejo proti terorističnemu postopanju nemškega dijaštva, katero z izzivanjem hoče zabraniti posete predavanj in s tem na nezalisan način krši postavno zajamčene pravice!“

Ti protesti, žal! niso nič izdali. Ne tistim, ki so zahtevali miru in reda, onim, ki so se oblastvom uprli, ugodila je vlada. Nečem preiskovati, kako bo ta njena odredba vplivala na izgrednike; toliko pa se mi zdi gotovo, da je kakor jajce jajcu podobna kapitulaciji cesarske vlade pred naščuvanim dijaštvom (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše:

„Res je!“ — Poslanec Pfeifer: Abgeordneter Pfeifer: „Zalibog!“ in da bo le-temu sedaj šele vzrastel greben. Bojim se, da postane slovanskim dijakom bivanje mej njihovimi nemškimi sodrugi popolnoma onemogočeno. (Poslanec Pfeifer: — Abgeordneter Pfeifer: „Prav gotovo!“), ako vlada, dokler je še čas, ne nastopi druge poti. V interesu rednega pouka, v interesu državnega ugleda je torej naša zahteva, da se ustavljena predavanja na dunajskih in graških velikih šolah zopet začno in redno nadaljujejo.

Gospoda moja! Poleg tega zahtevamo pa tudi, naj vlada skrbi, da bodo slovanski, odnosno slovenski akademiki na prej imenovanih kakor tudi na vseh ostalih velikih šolah države neskrajšano deležni vseh akademičnih pravic in svoboščin. (Odobranje na levi in v središču. — Beifall links und im Centrum.) Mi zahtevamo, da se povsodi smatrajo za ravnopravne akademične občane.

Zalostno je zares, da se moramo v tej visoki zbornici oglašati s tako zahtevo! Pa vendar nas okoliščine silijo k temu. Surovi in brezobzirni boj, ki ga ravno v naših dneh bijejo Nemci za prevlado nad avstrijskimi Slovani, dovel je že tako daleč, da slovanski akademiki celo na akademičnih tleh niso več varni in da v akademičnem senatu ne nahajajo več zaščite. Nje — sinove polnopravnih državljanov — smatrajo za drugovrstne akademične občane, ki se na velikih šolah ne trpe.

Gospoda slavna! Kar tu pripovedujem, nikakor ni pretirano. Da je popolnoma resnično, dokazati hočem z nekaterimi fakti. Evo jih:

V juniju 1897 vršilo se je odkritje Miklošičevega spomenika pod arkadami dunajskega vseučilišča. Akademično društvo „Slovenija“, katere častni člen je bil pokojni učenjak, hotela je ta slovesni dan kar najslovesneje proslaviti. Zato je nameravala položiti pred spomenik venec s slovenskimi trakovi z napisom, zapeti slovensko pesem in določiti izmej dijaštva slavnostnega govornika. Rektor, ki je vse to drage volje dovolil, prepovedal je koj dan na to vsako manifestacijo.

Meseca novembra lanskega leta ob znanih parlamentarnih nemirih prepevali so nemško-narodni dijaki nekaj dni zaporedoma in skoro neprenehoma po vseučiliških prostorih ultranarodne pesmi „Wacht am Rhein“ in „Bismarklied“ (Poslanec Jelovšek: — Abgeordneter Jelovšek: „Lepa reč!“) ter proslavljali Wolfa in Schönererja, katera so pred parlamentom aklamovali s klici „Heil Altdeutschland!“ „Pereant Slaven!“ „Pereant Čechen!“ (Poslanec Lenarčič: — Abgeordneter Lenarčič: „Čujte!“) Slovansko dijaštvo sklenilo je proti temu početju, sramotečemu Slovane ne le kot take, temveč tudi kot Avstrijce, odločno protestovati. Njega zastopniki prosili so rektorja, naj jim dovoli zborovanje na vseučilišči. Toda le-ta — ki taka zborovanja nemškim dijakom vedno brez pomisleka dovoljuje — odrekel je svoje dovoljenje ter je deputaciji grozil z akademičnimi postavami, v tem ko je demonstracije nemškega dijaštva popolnoma preziral.

Najlepše, gospoda moja! pa pride sedaj. Nemški dijaki sklenili so na shodu, ki se je — nota bene:

z dovoljenjem rektorjevim — vršil v jednej vseučilišnih dvoran, ustaviti pohajanje kolegijev, ako se ne prekliče praška prepoved glede nošenja društvenih znamenj. Ker je bilo zaradi tega slovansko dijaštvo v nevarnosti, da izgubi semester, sklenilo je proti temu solidarno protestovati. Zopet je šla deputacija k rektorju prosit za kake dvorane; toda čujte! dvorana se ni dovolila, dasi se je imel shod vršiti v interesu rednega pouka, tedaj v interesu vseučilišča.

Stvari so, kakor je znano, prikipele do vrhunca. Nemški dijaki začeli so s silo preprečevati predavanja. Slovanske dijake, ki so prihajali na vseučilišče, napadali so njihovi nemški tovariši s palicami, pljuvali jim v obraz, suvali jih, in kjer so dobili posamičnika, ki so ga za Slovana spoznali, odstranili so ga siloma z vseučilišča. (Poslanec Lenarčič: Abgeordneter Lenarčič: „Čujte, čujte!“) Obširno pismo, katero sem prejel z Dunaja danes zjutraj, pripoveduje mi o tem kulturnem delovanju nemškega dijaštva. Navaja se mi več fakt o dejanskih napadih na slovanske dijake, ki se imenoma imenujejo. Za vsa ta fakta naznanjajo se tudi priče. Predalec bi me velo, ko bi hotel o teh podrobnostih govoriti. Vendar si pa ne morem kaj, da bi iz došlega pisma ne prečital nekaj odlomkov, ki sami zase govore o činih nemškega dijaštva in ki nam pričajo, v kakošnih razmerah žive sinovi našega naroda, ki obiskujejo dunajsko vseučilišče:

„Držeč se sklepa, katerega so sklenili nemški burši v torek — 1. februarija — prišli so danes zjutraj ob 8. v velikem številu v šolo, da zabranijo predavanja s silo. Prisedši slovanski dijaki k predavanjem so zapazili, da so vsi lepaki slovanskih akademičnih društev bili že strgani s črnih desk. Slovanski dijaki pritožili so se takoj pri rektorju radi tega. Odgovoril je, da je bil to čin posameznika, za kar ni odgovoren on sam. Zapovedal je bil sicer slugi, da naj vedno stoji pri lepakih, ter jih straži, da pa je ta baš zajterkoval, ko se je to zgodilo!“ — Torej on mu je zapovedal, da mora vedno ostati pri lepakih in vendar pravi rektor sam, da je bil takrat sluga pri zajutreku. (Smeh na levi in v središču. — Gelächter links und im Centrum.)

„S silo jeli so zabranjevati predavanja takoj ob 8. zjutraj. Profesor Jagič je s svojimi slušatelji komaj ušel navalu nemških dijakov, ki so baš hoteli navaliti v njegovo dvorano; moral je po ovinkih oditi v svoj seminar, ki je v nekem kotu vseučilišča, kjer je potem pri zaklenjenih vratih nadaljeval predavanje. (Klici na levi in v središču: — Rufe links und im Centrum: „Zalostno!“) Naznanila profesorjevslavistov so istotako potrgana. Omenjeni slušatelj Jagičevi so se komaj prerili skozi avlo do seminarara. — K profesorju Marxu, ki je Nемец in predava na filozofski fakulteti, udrlji so takoj ob 8. in začeli razbijati po klopeh. (Poslanec Lenarčič: Abgeordneter Lenarčič: „Lepa kultura!“ — Poslanec Zelen: — Abgeordneter Zelen: „Kakor Wolf!“) Ko pa Marx ni hotel takoj zapustiti dvorane, psovali so ga s „Schuft, Pereat, Verräther des Volkes i. t. d.“ Četrť ure je vstrajal v največjem hrupu. Ko pa je zapustil dvorano in odšel v seminar, izjavil je

svojim seminaristom: „V rajhu sem tudi videl dijaške demonstracije, a toliko surovosti, kakor tu na Dunaju, še nisem doživel. Prav sram me je!“ (Poslanec dr. Majaron: — Abgeordneter Dr. Majaron: „Prav dobro je povedal!“)

„Ko je v avli jeden navzočih buršev naznanil, da bodeta ob 9. predavala rektor Toldt in profesor Zukerkandl, se je vsula vsa druhal proti inštitutu, da bi onemogočila predavanja. Po kratkem uvodnem navduševalnem govoru nekega burša se je udrla množica v dvorano Toldtovo tako, da je bila dvorana v hipu polna. Toda Toldta ni bilo na spregled, njegov protektor je naznanil, da ne bo predavanja. Dijaki drveli so potem v dvorano profesor Zukerkandla. Le-ta je začel predavati točno ob 1/410. in dal vse uhode zapreti. Burši so začeli udrihati po zaprtih vratih in ulomili dve plošči vrat. (Klici na levi in v središču: — Rufe links und im Centrum: „Škandal!“ „Sramota!“) Skozi narejene luknje izživali so profesorja in navzoče slušatelje, mej katerimi je bilo več Srbov in Hrvatov. Neki nemški slušatelj hitel je do vrat in hotel pomiriti svoje tovariše. Pomolil je glavo skozi luknjo; a ker so Nemci zunaj vrat mislili, da je Slovan, opljuvali so ga od vseh strani in nabili s palicami do krvavega. (Klici na levi in v središču: — Rufe links und im Centrum: „Škandal!“ „Sramota!“) Nehali so biti po njem stoprav, ko jih je pozdravil s „Heil!“

Gospoda moja! Ta popis, kaj ne, zadostuje? Kratek, a drastičen je.

In kaj je storil rektor, da bi bil varoval akademično svobodo slovanskih visokošolcev? Ker ga je šla po teh dogodkih deputacija dijakov prosit zaščite proti osebnim napadom, odgovoril jim je: naj se odstranijo, če so že Nemci taki. Torej Slovan naj bo vedno tisti, ki naj se drži izreka: Der Gescheidtere gibt nach, Nemcem pa nikdar ni treba paziti na to. (Poslanca Jelovšek in dr. Majaron — Abgeordnete Jelovšek und Dr. Majaron: „Dobro, dobro!“) Kaj čuda torej, ako se dopis slovenskega akademika končava z obupnim vzklikom: Tu nam ni več mogoče eksistovati!

Gospoda moja! Ravno tako, ako ne še huje godi se slovanskim dijakom v Gradci. Tudi od tam piše mi slovenski akademik, kako so s silo zabranjevali nemški burši predavanja. Interesantno za graške razmere je le to, da tam nekateri profesorji še predavati pričeli niso, temveč da so, ko so jim burši povedali, da tega dopustili ne bodo, takoj odšli. Ne čudimo se tedaj, da tudi tam rektorat ničesar ne stori v obrambo osobne varnosti slovenskih dijakov, ki so po tem takem divjajočim nemškim buršem izročeni na milost in nemilost.

Ali ni torej naša dolžnost, gospoda moja! da se o takih razmerah odločno oglasimo za akademične svoboščine in pravice slovenskega dijaštva? (Pritrjevanje na levi in v središču. — Zustimmung links und im Centrum.) Po pravici bi se nam očitala brezbriznost za usodo onih mladeničev, ki bodo kdaj kot zreli možje stopili na naša mesta, ko bi molčali. Prosim Vas torej, gospoda moja! da sprejmete moj predlog.

K sklepu še par besedi. Gibanje, ki se je začelo v nemškem narodu, paroksizem, ki se ga je polotil, priča nam, kako prav je imel neznani pesnik kraljedvorskega rokopisa, ko je pel: nechvalno nam v Němcech iskat pravdu. — Ne iščimo pravice pri Nemcih! In zares! Boj, ki se bije v naših dneh, je boj proti ravnopravnosti avstrijskega slovanstva, boj proti ravnopravnosti, katera jedina je pogoj srečnej in mogočnej Avstriji. (Živahno odobravanje na levi in v središču. — Lebhafter Beifall links und im Centrum.) Zato pa tem bojevnikom z vso pravico lahko zakličemo: V vašem taboru ni Avstrije! (Burno odobravanje na levi in v središču. — Stürmischer Beifall links und im Centrum.)

Gospoda moja! Sedaj še jedno. „Loß von Prag!“ čuje se po nemških shodih in ponavlja po časnikarstvu. Jaz pa pravim: „Loß von Wien, loß von Graz!“ postani naš bojni klic. (Odobravanje na levi in v središču. — Beifall links und im Centrum. — Poslanec grof Barbo: Abgeordneter Graf Barbo: „Ist das österreichisch?“) Ne dajmo si tam uničevati svoje mladine, temveč poskrbimo ji za višjo izobrazbo doma! Bela Ljubljana mora dobiti svoje vseučilišče! (Burno odobravanje in ploskanje na levi in v središču. — Stürmischer Beifall und Händeklatschen links und im Centrum.) Zavežimo se delovati v to vsi, ki pošteno mislimo s svojim narodom in sedanje preganjanje slovenske akademične mladine na Dunaji in v Gradci bode povod do uspeha. Per aspera ad astra!

(Burno odobravanje, „Živijo“-klici in ploskanje na levi in v središču; govorniku čestitajo poslanci iz leve in iz središča. Stürmischer Beifall, „Živio“-Rufe und Händeklatschen links und im Centrum; Redner wird von Abgeordneten der Linken und des Centrum's beglückwünscht.)

Deželni glavar:

Po § 21. opravnega reda odkazati je tudi nujne predloge temu ali onemu odseku, ki se predlaga, ako ne sklene visoka zbornica po nasvetu predlagatelja, da se o dotičnem predlogu takoj v zbornici obravnava.

Vprašam torej gospoda predlagatelja, kateremu odseku predlaga, da se njegov predlog izroči.

Poslanec Hribar:

Predlagam, da se moj predlog nujno sprejme takoj danes v plenumu.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar predlaga, da se njegov predlog takoj danes v zbornici obravnava, ne da bi se poprej odkazal kakemu odseku.

Gospodje poslanci, ki so za to, da se takoj obravnava predlog gospoda poslanca Hribarja in merito, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej je debata otvorjena.

K besedi se je oglasil vzvišeni gospod poslanec baron Schwegel.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Ich hatte die Absicht, den Antrag zu stellen, daß der vom verehrten Herrn Borredner gestellte Antrag in kurzen Wege, in einer vertraulichen Besprechung näher erörtert und erläutert werde. Nachdem nun aber der hohe Landtag beschlossen hat, daß in die Verhandlung dieses Gegenstandes sofort eingetreten werde, erlaube ich mir zu demselben nur einige wenige Bemerkungen.

Ich begreife vollständig, daß in den Tagen der Aufregung, die gegenwärtig an vielen Orten in Oesterreich herrscht, Anträge vorgebracht werden, welche von der einen oder anderen Seite den Charakter einer gewissen Erregung nicht verläugnen können; ich glaube aber, daß gerade in diesen Tagen der Aufregung es doppelt unsere Pflicht ist, genau zu unterscheiden zwischen dem, was durch Leidenschaft, durch Erregung eingeleitet wird, und demjenigen, was zur Beruhigung der Gemüther nothwendig oder erspriesslich ist.

Ich bin sofort bereit anzuerkennen, daß es unser Interesse, ja unsere Pflicht ist, dafür zu sorgen, daß alle jene Besucher der Hochschulen, die aus unserem Vaterlande stammen und in gar keiner Weise, nach keinerlei Richtung dazu beitragen, um die Unmöglichkeit des Besuches herbeizuführen, von den Folgen, die möglicherweise eintreten werden, nicht getroffen werden mögen. Wir sind — ich stimme da mit dem Herrn Borredner vollkommen überein — verpflichtet, für die Interessen aller Söhne des Landes, welche keinerlei wie immer geartete Schuld trifft, einzutreten. (Klici na desni: — Rufe rechts: „Bravo, bravo!“) Ich bin aber auch vollkommen überzeugt, daß die Regierung selbst diesem Gesichtspunkte Rechnung tragen wird. Dies zeigt auch der Versuch, den sie im gegenwärtigen Augenblicke unternimmt, um durch eine Verfügung, welche die Sistierung der Vorträge bis zum 10. Februar zur Folge haben wird, den Wirren und Aufregungen einen Damm entgegenzustellen. Die Regierung wird aber auch, wenn dieser ihr Versuch erfolglos bleiben sollte, jedenfalls Mittel und Wege finden, um diejenigen, welche keinerlei Schuld trifft, auch keinerlei Folgen tragen zu lassen.

In diesem Sinne, glaube ich, wäre es ganz begreiflich und vielleicht auch nothwendig, eine Beschlussfassung des hohen Landtages in möglichst übereinstimmender Weise zu erzielen. Dagegen halte ich es nicht für richtig, daß wir in dieser Beschlussfassung nur die Hörer der slovenischen oder gar, wie betont wurde, der slavischen Nationalität einbeziehen und daß auf diese Weise ein Unterschied der Nationalitäten aufgestellt werde auf einen Gebiete, wo ein solcher Unterschied weder gesetzlich, noch irgendwie anders begründet ist.

Ich glaube daher, daß dem Antrage, daß ein derartiger Schutz den slavischen Studenten an den Hochschulen zutheil werden soll, aus diesem sachlichen Grunde allein schon die Zustimmung nicht ertheilt werden kann; er müßte vielmehr ausgedehnt werden auf die allgemeine Bestimmung, alle jene Besucher der Hochschulen, die in keinerlei Weise an der Unterbrechung derselben Schuld haben, die Folgen dieser Unterbrechung nicht tragen zu lassen.

Da aber keine Möglichkeit geboten ist, in dieser Richtung eine Änderung des Antrages herbeizuführen, so halte ich mich für verpflichtet, hier zu betonen, daß

ich den wohlwollenden Tendenzen und Intentionen, die diesem Antrage zu Grunde liegen, gerne beipflichte, aber nicht in der Lage bin, dem Antrage, wie er gestellt worden ist, zuzustimmen.

Ich würde es sehr gerne vermeiden, in eine weitere Discussion des Gegenstandes einzugehen, aber um keine Mißverständnisse aufkommen zu lassen, möchte ich denn doch betonen, daß gerade die Pflicht der Objectivität und leidenschaftslosen Beurtheilung der Situation jedermann die Frage nahe legt, ob erstens diese Angelegenheiten, über welche heute hier gesprochen wurde, schon spruchreif sind, und ob die Berichte, die zur Kenntniß des hohen Landtages gebracht wurde, jene Objectivität bieten, welche allein die Möglichkeit an die Hand geben würde, ein definitives und abschließendes Urtheil sich zu bilden. Ich will in die Discussion in dieser Beziehung nicht eingreifen, obwohl es — Sie werden dies zugestehen — ebensowohl möglich wäre, das Bild auf der anderen Seite mit Rücksicht auf die Vorgänge, welche sich in Graz abgespielt haben, gerade so zu illustriren, wie dies mit Rücksicht auf die Vorgänge der letzten Tage geschehen ist (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „Sehr richtig.“) Da ich aber unter gar keinen Umständen eine Discussion in den Landtag bringen will und voraussetze, daß es sich hier thatächlich nur um eine wohlwollende Absicht handelt, so verzichte ich auf die Untersuchung dieser Frage und glaube, daß jeder billig Denkende heute sein Urtheil zurückhalten und niemanden irgend eines Fehlers beschuldigen wird, bevor die Acten über den Gegenstand vollständig abgeschlossen sind.

Ich würde speciell sehr gewünscht haben, daß nicht auch eine Anklage gegen die Professoren der Hochschulen erhoben worden wäre. Soweit mir die Sachlage aus den öffentlichen Tagesblättern bekannt ist — und meine Informationen stammen aus gar keiner anderen Quelle — trifft die Professoren, Rectoren, sowie alle Lehrer an den Hochschulen kein Vorwurf, daß sie irgendwie die gegenwärtigen Wirren unterstützt und nicht alles aufgeboten haben, was in ihren Kräften lag, um denselben Einhalt zu thun.

Ich will also die Frage der Schuld der Studenten in gar keiner Weise untersuchen, und das Beneficium der Vertheidigung und Rechtsansprüche nach der einen Seite genau in demselben Umfange wahren, wie dasselbe auf der anderen Seite nach anderer Richtung geltend gemacht wurde. Recht und Billigkeit erfordern gleiches Licht bei Beurtheilung der Frage, gleiche Gerechtigkeit ist nach beiden Seiten zu üben. Wir würden sonst, glaube ich, in dieser Richtung entschieden gegen die Objectivität, welche hier maßgebend sein muß, gegen die Unparteilichkeit uns versündigen.

Weil ich aber im allgemeinen den Intentionen des Antrages, welche zum Ausdruck gelangten, nicht entgentreten möchte, dieselben vielmehr für berechtigt halte, so möchte ich meine Anschauung nur dahin formulieren, daß die hohe Regierung — ich zweifle nicht daran — Mittel und Wege finden möge, in kürzester Zeit derartige Vorkehrungen zu treffen, daß zunächst diesen Wirren ein Ende gemacht werde. Dies liegt gewiß in der Hand der Regierung. Sollte aber, was ich auf das tiefste beklagen würde, diesen Verwirrungen durch die geplanten Maßregeln nicht Einhalt geboten

werden können, dann hoffe ich, wird die Regierung wenigstens niemanden, der daran unschuldig ist, irgend welche Folgen davon tragen lassen. Über die Schulfrage bitte ich jedoch heute nicht entscheiden zu wollen. Nachdem aber die Schulfrage gewissermaßen durch die Motivierung, die der Herr Vorredner vorgebracht hat, einseitig beleuchtet worden ist, so kann ich mich aus diesem Grunde allein schon einer Abstimmung über den vorliegenden Gegenstand nicht anschließen. (Odobrovanje na desni. — Beifall rechts.)

Landeshauptmann:

Ich möchte mir die Bemerkung erlauben, daß durch den Beschluß des hohen Landtages, sofort in die meritorische Behandlung des Gegenstandes einzugehen, in die weitere geschäftsordnungsmäßige Behandlung nicht eingegriffen wurde. Sobald das hohe Haus beschloffen hatte, daß mit Umgehung einer Ausschußberatung verhandelt werde, traten alle Bestimmungen der Geschäftsordnung, welche sich auf die Verhandlung und Beschlußfassung über selbständige Anträge beziehen über welche sonst ein Ausschuß Bericht zu erstatten hätte, in Kraft. Dieses wollte ich bemerken, damit nicht der Eindruck hervorgebracht werde, daß durch diesen Beschluß irgend welche geschäftsordnungsmäßige Rechte der Herrn Abgeordneten verkürzt worden wären.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Ich constatire, daß es mir in keiner Weise einfiel, rücksichtlich der Geschäftsordnung irgend einen Tadel aussprechen zu wollen, sondern ich wollte nur constatieren, daß, nachdem der Landtag beschloffen hat, den Gegenstand in Plenum zu verhandeln, eine Verhandlung in irgend einer anderen Form oder in einem Ausschusse, was der Herr Präsident angedeutet hatte, dadurch ausgeschlossen erscheint. Nur aus diesem Grunde fühlte ich mich verpflichtet, einige kurze Bemerkungen der Verhandlung über diesen Gegenstand beizufügen, ich hatte aber nicht im entferntesten die Absicht, die regelmäßige Geschäftsführung in Zweifel zu ziehen.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

Š. k. Landespräsident Excellenz Freiherr v. Hein:

Wenn ich zu der eben gestellten Resolution das Wort ergreife, so geschieht es vornehmlich, um zu constatieren, daß gewiß niemand mehr, als die Regierung, die bedauerlichen Ausschreitungen beklagt, welche sich an den Hochschulen Oesterreichs in den letzten Tagen vollzogen haben. Ausschreitungen, welche durch eine irreführende Jugend in einem schlecht erfassten stürmischen Drang sich ereignet haben, können gewiß nicht die Billigung finden von Seite der Regierung, auch nicht die Billigung von Seite irgend eines ruhigen und objectiv denkenden Staatsbürgers, dem etwas gelegen ist an dem Wohle des Staates und an dem Wohle der Jugend.

Wenn nun die Regierung diese Vorgänge auf das Lebhafteste beklagt, so kann wohl andererseits auch nicht von einer Capitulation vor dieser stürmischen Bewegung die Rede sein; und daß eine solche Capitulation in den bisherigen Maßnahmen zu erblicken sei, möchte ich vor Allem mit dem Hinweise darauf befireiten, daß eben erst vor zwei Tagen Se. Excellenz der Ministerpräsident, als die Rectoren der Hochschulen vor ihm erschienen sind, in der ernstesten Weise über die Sache sich geäußert und seine Ansprache an die Rectoren, soweit ich mich erinnere, mit den Worten geschlossen hat: Die Hochschulen sind Stätten, an denen die Forschung zu pflegen ist, sie sind Stätten der Lehre, sie dürfen aber nicht mißbraucht werden zu politischen Kundgebungen und zu lärmenden Demonstrationen.

Der Herr Ministerpräsident hat noch beigefügt, daß die Regierung fest entschlossen ist, derartige Vorgänge nicht zu dulden.

In diesen Worten liegt wohl alles andere, als eine Capitulation, in diesen Worten liegt die ernste Erklärung der Regierung, daß sie fest entschlossen ist, den Excessen und tumultuarischen Vorgängen ebenso strenge entgegenzutreten, wie dem zu Beginn dieser Bewegung inscenirten Strike.

Ich kann dem nur noch beifügen, daß aus den Worten des Ministerpräsidenten unbedingt geschlossen werden muß, daß die Regierung Mittel und Wege suchen und ganz gewiß auch finden wird, um dem bisherigen höchst beklagenswerten Zustande raschestens ein Ende zu machen, und mit dieser Hoffnung schließe ich. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Dobro!“).

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Rad priznam, da je častiti gospod predgovornik voditelj nemške stranke v našem deželnem zboru, pomirljivo in mirno govoril, toda gospodje, ki imate za roditelje nemece, nikari ne mislite, da nas sili k besedi strast nasproti drugi narodnosti v naši deželi, ampak sili nas v to le globoka užaljenost, domoljubno srce in skrb za mladino, ki je naša nada boljše prihodnosti. Gospod poslanec Hribar je že omenil, s kako žalostnim srecem odpošiljata oče in mati svojega sina na daljni Dunaj na tujo univerzo, da se ondaj usposobi za bodoči poklic pravega učenega in inteligentnega državljana, ki naj bi potem zvesto služil domovini in državi. Najmirnejši človek — in gospoda moja, meni se ne more očitati, da me kdaj vodi strast proti drugi narodnosti v deželi — more biti globoko užaljen, katere poročila, ki prihajajo v zadnjem času z Dunaja in Gradea in katera prinašajo ne le slovanski listi, ampak tudi „Reichswehr“ katero piše roka bivšega avstrijskega častnika, moža ki je navdan z živo ljubeznijo za našo obsirno Avstrijo. In gospoda moja, res je vse to in morda še več, kar piše ta list o tem, kako se godi našim sinovom na Dunaju in v Gradeu! Narod slovenski žalibog ni

tako srečen, da bi imel v svoji sredini, v svoji deželi, visoke šole za svoje popolno izobraženje. Toliko bolj je vsled tega dolžnost visoke vlade, pa tudi nemškega dijaštva, da respektira slovenske akademične državljane, ki so primorani pohajati nemške visoke šole. Toda namestu tega vidimo zdaj, kako daje nemško dijaštvo slovenskemu in obče slovanskemu dijaštvu čutiti, da je, kakor oni pravijo, inferijorna rasa. Kdor je imel priliko skozi tedne in tedne poslušati predbacivanje v državnemu zboru, kamor je presvetli cesar bil povabil vse narode k mirnemu delovanju, da smo mi Slovani inferijorni narod in „minderwertig“, ta mora priznati, da more naposled tudi mirnemu človeku kri vzkipeči, da more naposled tudi mirni državljani reči: Tu nam Slovanom ni mogoče najti pravice! Nasproti pa mora nam vsakdo priznati, osobito pa gospodje od nemške strani v naši zbornici, da mi spoštujemo nemški živelj v naši deželi in da ne iščemo ž njim boja (klici — Rufo: „Res je!“) Gospoda moja! Nemški dijaki, ne rečem vsi, ampak nemško nacionalni dijaki se dajo voditi od poslanca Wolfa, toda kdor je imel priliko natančneje poznavati tega moža, se mora le čuditi, kako more inteligentna nemška mladina se okleniti tega voditelja. Ti nemško-nacionalni dijaki so te dni pridrili v dvorano, v kateri je predaval profesor Jagić, s klici: „Abzug Krowot!“ Beseda „Krowot“, prihajajoča iz nemških ust, ima za Slovane že samo po sebi zaničljiv pomen, še pomenljivejša pa je, ako se pomisli, da je bil ravno hrvatski narod tisti, ki je ob svojem času rešil Avstrijo pogube (Ploskanje na levi in na galeriji — *Gändeflatzchen links und auf der Gallerie*). Profesor Jagić je tisti mož, ki je v zadnjih viharnih časih kot odličen Avstrijan izjavil, da globoko obžaluje prikazni, ki so se pojavile na političnem polju, mož, ki je povzdignil svoj glas in zastavil svoje učeno pero nasproti Mommsenu, katerega smatrajo Nemci za svojo največjo luč, ko je poslednji jako krivično sodil o Slovanih v obče, posebej pa še o Čehih. Jagić je v svojem pravicoljubju prav jasno pokazal, da spoštuje nemško kulturo, ktero je morda le preveč povzdigoval, kakor so mu to tudi dejansko očitali razni slovanski listi. Ta mož se je trudil dokazati, da je avstrijskim narodom mogoče živeti med seboj v bratski slogi, da se slovanski narodi radi klanjajo nemškemu učenjaštvu, a zato je bil izpostavljen insultom nemškonacionalnih dijakov, ki so mu klicali: „Hinats mit ihm! Abzug Krowot!“ To se je pripetilo možu, ki se sme po pravici imenovati dika dunajskega vseučilišča, možu, ki je preje deloval na tuji univerzi, a se je iz ljubezni do domovine povrnil zopet v domovino nazaj, posvetil svoje moči, možu, ki zavzame prvo mesto v slovanski filologiji morda v celi Evropi! Kako se godi našim sinovom na visoki šoli v Gradcu, ne bom omenjal. Znabiti pa bo kdo rekel, da so slovanski dijaki izzivali. Jaz tega nisem nikjer čital, a kako daleč je zašla strast v Gradcu, morete soditi po prikazni, ki je žalostna za vse avstrijske patrijote, da so bili tu celo častniki v bosanskem polku, čeravno so bili rodom Nemci, izpostavljeni največjim insultom. Zaradi tega bi jaz povzdignil svoj glas,

ker vemo vsi, da je mir med narodi neogibno potreben, da naj vsi pošteni in trezno misleči avstrijski Nemci zastavijo vse svoje moči, da se take žalostne prikazni v Avstriji več ne pojavijo.

Gospoda moja! Že familija nam predočuje podobo države. Ako je v rodbini oče nasproti kakemu otroku krivičen — in to se večkrat pripeti — ako dopusti oče, da je jedna hčerka lepše oblečena, nego druga, da sme prva pohajati vse veselice, a druga je le nekak „Aschenbrödel“ doma, potem je naravno, da to boli otroka, ki se čuti zamenarjenega in vsak vzgojeslovec bo priznal, da je taka vzgoja v stanu otroka le pokvariti, ker mu vceplje v srce le strast mesto ljubezni. Ravno tako je v širni državni rodbini presvetlega vladarja mnogo sinov; ako se vidi, kako se nam Slovanom, kako pa drugim godi, mora to boleti Slovence v srce in jih napolniti s žalostjo, če ne z drugim čustvom. Njega eksclenca, gospod deželni predsednik je v zagovor visoke vlade spregovoril lepe besede, a jaz bi ga vprašal, kaj bi se bilo zgodilo, ako bi bili slovanski visokošolci kaj takega počenjali, tedne in tedne, kakor nemški? Živo se spominjam dne 1. decembra l. l., ko sem šel iz državnega zbora, kako so dijaki pod vodstvom nesrečnega, za Avstrijo namreč gotovo nesrečnega Wolfa divjali — in nič se jim zato ni zgodilo, le z glacé-rokovicami takorekoč so jih prijemali. Ako bi bili slovanski dijaki kaj takega uprizorili, koliko bi bilo relegacij! Gotovo na stotine, in to dvojno vatlanje je mene kot mirnega moža bolelo. Kaj da je dalo povod jezikovnim naredbam, v to vprašanje se ne bom spuščal, le to naj omenim, da so krogi, ki stojé visoko nad narodnostnimi prepiri priznali in rekli, da v teh naredbah ne morejo najti razburjenosti, kakor jo kažejo Nemci, osobito pa nemški nacionalci. Zdaj je prišla še prepoved cesarskega namestnika v Pragi, grofa Coudenhove, da dijaki ne smejo nositi svojih čepic in nacionalnih trakov in zakaj je bilo vse to prepovedano? Zato, ker je bilo v Pragi vse razburjeno in je bilo torej opravičeno, da se je ustavilo izvrševanje pravic, ki bi utegnile smatrati se za provokacijo in lahko dalo povod izgredom. Ko se je, gospoda moja, pred leti snovalo na Dunaju neko slovensko društvo, ministerstvo ni hotelo potrditi njegovih pravil, ker je bilo v njih rečeno, da bodo društveniki nosili slovensko trobojnico, ki je, gospoda moja, avstrijska in od Nj. Veličanstva z dvornim dekretom iz l. 1836 potrjena slovenskemu ljudstvu, da jo sme nositi! Treba je bilo velikega napora, da se je doseglo dovoljenje, da smejo članovi dotičnega društva nositi slovensko trobojnico. Ko sem jaz v tej zadevi posredoval, naj se dopusti omenjeni društveni znak, se mi je ugovarjalo, da bi bilo to izzivanje, da bi se na ta način lahko zanesel prepir na univerzo in še le ko sem bil dokazal, da se je drugim dijakom slovenske narodnosti v tem oziru že ugodilo, da smejo nositi društvene trakove, se je to dovolilo tudi temu društvu. Zdaj pa se ne samo dijaki, ampak tudi profesorji, možje, ki bi morali imeti zdrav razum, že spodtikajo nad prepovedjo v Pragi, ki bo gotovo v kratkem času preklicana, kakor je bil preklican hitri sod. In, gospoda

moja, jedno je gotovo istinito: profesorji bi se za užaljene slovanske dijake nikdar toliko ne zavzemali, kakor se zavzemajo za nemške dijake, katerim se ni zgodila nobena krivica. (Odobranje. — Beifall.) Njega ekselencija gospod deželni predsednik je zagovarjal naredbo ministerstva in rekel, da ni govora o kapitulaciji vlade pred dijaki. Jaz tudi te besede ne bom rabil in ko sem včeraj bral „Reichswehr“, me je iz srca veselilo, da je ministerski predsednik jedenkrat imel pogum odločno povedati svoje mnenje: dal Bog, da doživimo čas, ko bodo ministrovim besedam sledila tudi dejanja. (Odobranje. — Beifall.) Kajti tu gre za čast avstrijske vlade, za čast cele Avstrije!

Vprašam Vas, gospode zastopnike nemške narodnosti v tej zbornici, ali menite, da dela to čast avstrijskemu imenu in avstrijski misli v drugih državah, ako pusti vlada nezrelim mladeničem, da zabranjujejo javno predavanje na univerzah, da terorizujejo druge nemške in konservativno misleče nemške dijake, da ne morejo nadaljevati svojih študij? Tu treba državni oblasti pokazati, da sloni Avstrija na podlagi pravice in reda! Eno pa, gospoda moja, mi bodi še dovoljeno izreči in to je: ne prikrivajmo si zdaj in nikdar resnice, da se strasti in — ne zamerite — nemškonacionalni oholosti nikdar ne bo posrečilo 14 milijonov v tej državi živčih Slovanov si podjarmiti; vse Wolfijade v tem oziru ne bodo nič pomagale! Ena reč pa me veseli pri vsem zlu, to namreč, da se slovenska akademična mladež v teh burnih časih lepo obnaša in jaz le želim, dal Bog, da se tudi v bodoče ne prenaagli, ne prestopi mej dostojnosti, marveč pokaže, da je napravilo težavno zrelostno preskušnjo potrpljenja napram nemškemu izzivanju na tujih tleh, tujih v toliko, da niso od Slovanov neposredno obdana, kajti tudi Gradec je stolno mesto dežele, v kateri je jedna tretjina prebivalcev slovenske narodnosti, Dunaj pa je mesto, kamor gledajo vsi narodi in kamor imajo pravico gledati in zahtevati, da dobijo od ondot vse v zakonu jim zajamčene pravice od presvetlega vladarja, na katerega stavijo vse svoje upanje in jaz menim, da, ako se posreči napraviti med narodi mir, ki je edini pogoj obstanka in sreče Avstrije, bo to pripisovati le modrosti presvetlega vladarja, in s tem končam. (Burno odobranje na levi in v središču; ploskanje na galeriji; govorniku se čestita. — *Stürmischer Beifall rechts und im Centrum, Händeklatschen auf der Gallerie; Redner wird beglückwünscht.*)

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

Der Herr Abgeordnete Graf Barbo hat das Wort.

Abgeordneter Graf Barbo:

Hohes Haus! Wenn ich mir das Wort in dieser Debatte erbitten habe, so geschieht dies nur, um auf den Schlusssatz in der Rede des Herrn Antragstellers zurückzukommen und gegen zwei Ausrufe, welche er gebraucht hat, zu protestieren.

Meine Herren! Ich verurtheile es auf das schärfste, wenn aus nationalen Chauvinismus oder aus einer anderen politischen Ursache eine Partei oder eine Nation sich auf antiösterreichischen Standpunkt stellt; ich verurtheile es auch auf das schärfste und bedauere es lebhaft, daß im Reichsrathe Äußerungen vorgekommen sind, welche auf eine antiösterreichische Gesinnung schließen lassen. Allein der Ausruf „In deinem Lager ist nicht Osterreich“ war etwas zu allgemein gehalten. Die Partei, welcher ich anzugehören die Ehre habe, ist stets vor allem eine österreichische gewesen. (Klici na desni: — Rufe rechts: „Bravo!“) Sie war es immer, ist es und wird es immer bleiben. (Pritrjevanje na desni. — Zustimmung rechts.) Ich bitte also einen solchen Ausspruch nicht im Allgemeinen gegen die Deutschen zu gebrauchen, dagegen muß ich entschieden im Namen aller ehrlich denkenden Deutschen protestieren. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Der zweite Ausruf war „Fort von Wien!“ Dieser Ausruf, meine Herren, war nach dem Borgefügten gewiß nicht am Platze, denn er ist meiner Ansicht nach auch kein österreichischer, und ich glaube, daß dieser Ausruf im ganzen Lande keinen Wiederhall finden wird. (Pritrjevanje na desni. — Zustimmung rechts.)

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Rad lojalno izjavljam, da so besede, katere je izpregovoril častiti gospod poslanec grof Barbo, v kolikor se tičejo manjšine, zastopane v tej zbornici, popolnoma resnične. Jaz nikdar nisem dvomil, da gospodje, katere je v to zbornico poslalo veleposestvo in gospod, katerega je tu-sem poslalo Kočevsko mesto, ne bi bili iz vsega srca dobri avstrijski patrijotje. Dotičnih mojih besed pa gospod poslanec grof Barbo tudi ni prav razumel. Ne več Vi, gospodje, ste tisti, ki imate vodstvo politike nemških strank v Avstriji v rokah, temveč vodstvo imajo v rokah čisto drugi elementi in o teh elementih sem govoril, ko sem rabil dotični klic.

To lojalno izjavo prosim, kar se tiče častitih gospodov zastopnikov manjšine v tej zbornici, blagovoljno na znanje vsprejeti.

Na drugi strani pa moram gospodu poslancu grofu Barbo reči, da me je tudi glede drugega izreka napak razumel. Ako sem rekel: „Proč z Dunaja“, s tem nisem rekel, da ne zahajajmo na Dunaj, kjer je prestolica našega presvetlega cesarja, do katerega se smemo in se moramo vedno zaupljivo obračati in ki nam je v teh težkih bojih jedina uteha in nada. Nasprotno, v tem oziru smo in bodemo vedno težili na Dunaj. (Poslanec grof Barbo: — Abgeordneter Graf Barbo: „Das hör' ich gern!“)

Sicer bi bil pa častiti gospod poslanec grof Barbo moral takoj iz nastopnega stavka in ker sem rekel „Proč z Dunaja“ in „Proč iz Gradca“, izprevideti, da sem ta vsklik rabil samo glede naše akademične mladine (Klici na levi in v središču: —

Rufe links und im Centrum: „Tako je!“ in v tem oziru ostanem pri tem: „Proč z Dunaja“ in „Proč iz Gradca“, ampak skrbeti moramo — in to bodem smatral kot nalogo svojega življenja — da se uresničuje želje vsega slovenskega naroda, da dobi bela Ljubljana že jedenkrat svoje vseučilišče. (Zivahno odobravanje v središču in na levi. — Lebhafter Beifall im Centrum und links.) In ako bode to resna volja nas vseh, dosegli bodemo, kar nam je tako potrebno in jaz naznanjam, da si bodem dovolil še tekom tega zasedanja staviti neki predlog, ki nas utegne v praktičnem oziru nekoliko bližje privedi k temu vprašanju. (Odobravanje v središču in na levi. — Beifall im Centrum und links.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Es liegt weder in meinem, noch, wenn ich im Namen meiner engeren Gesinnungsgenossen sprechen darf, in unserem Verufe, noch auch in unserer Macht, den verehrten Antragsteller und seine Freunde daran zu hindern, für eine angebliche Gefährdung des akademischen Unterrichtes der slovenischen Hochschüler einzutreten. Ebenso begreiflich werden es aber die geehrten Herren finden, daß auch wir, nachdem diese Angelegenheit, ohne unsere Kenntnis und ohne uns früher zu verständigen, zur Sprache gebracht worden ist — ich sage, Sie werden es ebenso begreiflich finden, daß auch wir erklären, daß wir den Deutschen in allen Provinzen Oesterreichs und insbesondere auch den deutschen Studenten das Recht und die Freiheit vorbehalten wissen wollen, für ihre nach ihrer Ansicht gefährdete Stellung und ihr gefährdetes Recht nach ihrem Gutdünken und unter eigener Verantwortlichkeit einzutreten. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Zu rendalieren!“) Nein, nicht rendalieren! Dieser Ausdruck ist nicht gerechtfertigt, wie auch meiner Meinung nach nicht gerechtfertigt sind die verschiedenen Details, die der verehrte Herr Antragsteller nach Zeitungsnachrichten hier vorgebracht hat.

Es ist eine ungemein schwierige Sache auf Grund in jedem Sinne zusammengelesener Nachrichten irgend ein verlässliches Bild aufstellen zu wollen, und ich gehe gewiß nicht über die Grenze ruhiger Erörterung, die ich in dieser Angelegenheit vollkommen eingehalten wissen will, hinaus, wenn ich sage: es wäre mir, wenn ich vorbereitet gewesen wäre, ebenso leicht geworden, bezüglich der Prager Ereignisse ein Actenmaterial zu liefern, durch welches ich bezüglich der Angriffe, die auf deutsche Studenten gemacht wurden, das gleiche, vielleicht noch ein ärgeres Bild vorführen könnte, wie es vom Herrn Antragsteller bezüglich der slovenischen Studenten gegeben wurde. (Ugovori na levi. — Widerspruch links. — Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „To nas ne briga! Mi govorimo o Gradcu in Dunaju!“)

Wir leben, es ist dies sehr bedauerlich, in einer Zeit der allgemeinen Aufregung, es wird gefehlt intra

et extra muros, und wie schon mein hochverehrter Freund Schwegel gesagt hat, ist auch meine Aufgabe in diesem Momente nur die, dagegen Verwahrung einzulegen, daß der Sache ein einseitiger Anstrich gegeben, und dieselbe so hingestellt werde, als ob nur auf deutscher Seite Fehler, aber von der anderen Seite gar keine begangen worden wären.

Bedenken wir doch, wo der Ausgangspunkt der ganzen Sache liegt: der ist nicht in Wien, sondern in Prag, und wie sich die Dinge in Prag gestaltet haben, ist Ihnen ja allen bekannt.

Schließlich möchte ich noch eins bemerken: ich möchte etwas weiter gehen als der hochverehrte Graf Barbo gegangen ist — aber auch er hat im Grunde nicht im Sinne des Herrn Abgeordneten Hribar, sondern in dem Sinne, wie ich es meine, seine Äußerungen abgegeben — ich nehme unbedingt den österreichischen Patriotismus nicht nur für uns Abgeordnete, für uns Deutsche in Krain, sondern für die deutsche Nation in Oesterreich überhaupt in Anspruch, (Odobravanje na desni. — Beifall rechts. — Ropot in medklici na galeriji. — Lärm und Zwischenrufe auf der Gallerie. Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „Wolf in Schönerer. V državni zbor pridite, pa boste slišali!“) und wenn auch hier und da eine widersprechende Äußerung gefallen ist, so ändert dies an der Thatsache nichts. Wir haben Zeiten gehabt — ich will diese Bilder nicht alle heraufbeschwören — wo von Moskauptilgern u. dgl. gesprochen wurde; es ist aber uns deshalb nie eingefallen, die Loyalität der slavischen Nationalität in Frage zu stellen. Ebenso aber, damit schließe ich, wird, wenn da und dort eine widersprechende Äußerung gefallen ist, dadurch an der Thatsache nichts geändert, daß die Deutschen in ganz Oesterreich eine treue, loyale Nation und die Stützen und Hüter des österreichischen Staatsgedankens sind. (Klici na desni: — Rufe rechts: „Bravo!“ — Ugovori in klici na levi: — Widerspruch und Rufe links: „Schönerer, Wolf!“ — Ropot in medklici na galeriji. — Lärm und Zwischenrufe auf der Gallerie.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec kanonik Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Visoki zbor! Jaz sem glasoval za to, da se najni predlog gospoda poslanca Hribarja vzame takoj danes v obravnavo in sicer iz tega vzroka, ker nisem mnenja, da bi stvar bila tako malo znana in jasna, kakor sta trdila gospoda predgovornika eksclenca baron Schwegel in dr. Schaffer. Da stvari, o katerih danes razpravljamo, niso neutemeljene in da viri, iz katerih je gospod predlagatelj posnel dotična poročila, niso pretiravali, to je gotovo, pač pa po mojem prepričanju iz teh poročil niti polovice tistega nismo izvedeli, kar se je v resnici vse zgodilo in zato nam je najbolj klasična priča vlada sama, ki je bila prisiljena, zistirati predavanja na visokih šolah za 8 dni. To je dokaz za to, da so vse te stvari, o katerih se danes razgovarjamo, zares popolnoma dozorele in prikipole do vrha tako,

da si vlada iz te zagate ni videla drugega izhoda, kakor da je za nekaj dni zaprla visoke šole. Stvar je torej popolnoma godna, kaže se, da se je od strani nemškonacionalne mladine napravilo toliko izgredov, da so bila redna predavanja izključena, in dokazano je iz aktov, da slovanski dijaki ne uživajo one svobode na vseučiliščih, kakor bi jo morali uživati kot akademični državljani, da jih nemški dijaki niso pustili v dvorane, kjer so bili voljni poslušati predavanja, da so jih vrgli iz avle, do katere imajo slovenski in sploh slovanski dijaki ravno tako pravico, kakor nemškonacionalni dijaki, in da slovenskim dijakom sploh obstanka ni ne na Dunaju, ne v Gradcu.

Zato sem s polnim prepričanjem bil za to, da mi že danes obravnavamo to reč in precej pokazemo, iz kakega stališča jo presojamo, da bodo naši dijaki spoznali, da vpoštevamo njihovo težavno stališče, da jih to bodri in potrjuje v tem, da bodo tudi v prihodnje postopali tako zares modro in zrelo, kakor so postopali doslej. (Živahno pritrjevanje na levi in v središču. — *Lebhafter Beifall links und im Centrum.*)

Gospoda poslanca dr. Schaffer in grof Barbo sta hotela stvar na nekako stališče postaviti, s katerega bi bila rada za svoje interese nabirala nekaj koristi.

Temu nasproti konstatujem sledeče: Od nobene gubernika naše slovenske strani ni padla niti najmanjša žaljiva beseda proti nemškemu narodu kot takemu, in jaz, kakor vsi slovenski moji tovariši bi bili zadnji, ki bi hoteli govoriti o tem, ali je nemški narod v Avstriji lojalen ali ne. O tem se ne razgovarjamo, ampak tukaj smo vsi enega prepričanja, da so vsi narodi v Avstriji zvesto udani presvetlemu vladarju, a da na podlagi te zvestobe in udanosti pa tudi vsi narodi smejo zahtevati enake pravice. (Živahno odobravanje na levi, v središču in na galeriji. — *Lebhafter Beifall links, im Centrum und auf der Gallerie.*) Kar se je od naših govornikov povdarjalo, je bilo naperjeno samo proti tisti nemškonacionalni kliki, katero zagovarjati je Vam gospodom zagovornikom od nemške stranke popolnoma brezuspešno, ker manj kakor mi bi se Vam za vse zagovarjanje zahvalili Vaši nemškonacionalni rojaki sami. (Ugovori na desni. — *Widerspruch rechts.*) Kako oni mislijo, to so v državnem zboru oni sami naravnost povedali in berite velegermanske izjave Wolfa in Schönererja, Vaših bogov (Burno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — *Stürmischer Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie.* — Nasprotovanje na desni. — *Widerspruch rechts.* — Poslanec grof Barbo: — *Abgeordneter Graf Barbo: — „Wir protestiren feierlich!“*), in potem bodele spoznali, kdo je dobil v nemški stranki vajete v roke, tako da tudi zmerni elementi sami spoznavajo, da si sedaj skorej ne morejo pomagati drugače, nego da se nasilstvu nemškonacionalnih elementov udajo, ali pa umaknejo iz političnega življenja. Kaj pa pravite k temu, da celo tako mirni elementi, kakor ste se Vi gospodje od nemške stranke danes pokazali, ako sta celo Vaša zastopnika v državnem zboru mirno gledala vse

izgrede in se prav pridno udeleževala obstrukcije. (Poslanec eksclenca baron Schwegel: — *Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel: — „Udeležila? Absolut falsch!“*). Ako gospod poslanec eksclenca baron Schwegel za potrebno spozna tukaj ugovarjati, opozarjam ga samo, da se ravno on ni samo tako, kakor drugi člani nemškoliberalne stranke, samo splošno udeležil obstrukcije, ampak da se je celo dolžnega čutil, kot zastopnik nemškega veleposestva iti v deputaciji do ministerskega predsednika in glede naglega sode v Pragi zahtevati, da se kar najstrožje v tej stvari postopa. Ako sem jaz bral, da se je zastopnik dežele kranjske in sin slovenskega naroda, katerega neče več poznati (Živahno odobravanje na levi in na galeriji. — *Lebhafter Beifall links und auf der Gallerie*), tako daleč spozabil, da mu nagli sod še ni dovelj ostra sodba bila, potem, gospoda moja, res ne vem, kaj se pravi „zmerni elementi“ in ne vem, kaj hoče gospod baron s tem reči, ako pravi, da se obstrukcije ni udeležil. Ako je vlada proti našim bratom Čehom že vse storila, kar je bilo v njenej moči in kar čez noč proglasila nagli sod, torej najskrajnejše sredstvo, katero ne pozna nobene preiskave, ampak trije sodniki se zbero, izrečejo svojo sodbo in čez noč je dotičnik ob glavo, bi jaz mislil, da mora to pač vsakemu človeku, ki ima le količkaj srca, zadosti biti. Ako pa niti tako radikalna sredstva liberalnim čutilom teh gospodov niso dovelj, potem ne vem, kaj bi jim bilo prav za prav zadosti.

To sem moral omeniti, ker sem bil izzvan po gospodu poslancu baronu Schweglju, ki je rekel, da se ni udeležil obstrukcije.

Gospod poslanec grof Barbo se je tudi spodtikal nad vsklikom tovariša gospoda župana Hribarja: *„Los von Wien“*. Tovariš Hribar mu je v tem oziru že sam odgovoril, da ga je popolno napačno razumel in jaz bi še pristavil, da je bil to nek scandallum pusillorum. Nič pa ne prikrivajmo, da tako postopanje, kakor se sedaj kaže od nemškega naroda nasproti Slovincem in Slovanom sploh, gotovo ne pospešuje v Slovanih patrijotičnih čutil, kakor da bi vedno bolj morali ljubiti tiste, ki nas vedno po hrbltu bijejo. Tukaj je pač umestno spomniti se anekdote o nemškem kralju Frideriku I. Ta je nekoč jahal na svojem konju in ko ga zagledata dva podložnika, precej sta hitela, da bi se mu bila na stran umaknila. On pa je jahal za njima in ko ju je dohitel, rekel je: „Zakaj pa bežita?“ „Zato“ — bil je odgovor — „ker se Vas bojiva, Velečanstvo“ A on je vzel korobač, začel ju je pretepati in rekel: „Zato sem šel za vama, da vama pokazem, da vaju ljubim in hočem, da tudi vidva mene ljubita“ in s palico in udarci jima je dokazoval svojo ljubezen. (Veselosť na levi in v središču. — *Heiterkeit links und im Centrum.*) Tako nekako se tudi nam Slovanom v Avstriji godi.

Gospodu poslancu dr. Schafferju se je zljubilo, da je zopet enkrat prišel s tisto staro moskovsko pesmijo, ki je pa že tako zastarela, da je niti v stari krami ni več najti in da se nikdo več zanjo ne zmeni. To stališče, gospoda, je že davno premagano in odkar Vaši narodni tovariši hodijo čez

mejo shode napravljat, potem so to pač stvari, o katerih pri pametnih, treznih ljudeh ni več govora.

Razmere, v katerih živimo, so take, da mora vsak pravično čuteč človek reči, krivda je na strani nemškega dijaštva. Pa od naše straži se mladini niti to toliko ne predbaciva, ker predobro vemo, da je ta mladina zapeljana od neke politične klike, ki hoče politično fruktificirati dolične izgrede.

Vsaj je znano, da se ministerski predsednik Gautsch trudi, da bi med zmernimi elementi češkimi in nemškimi napravil mir in da je v ta namen vse poskusil, kar mu je bilo mogoče. In res je zadnji čas nekako kazalo, da se utegne to do neke meje posrečiti in že je bilo upanje nekako opravičeno, da bo vladi kmalu mogoče sklicati državni zbor, o katerem se je reklo, da se ne bo sklical prej, dokler se ne najde podlaga za pametno delovanje, ali prav v tem trenutku pa so se naenkrat v vsej svoji divjosti vspeli nemškonacijonalni elementi in njihovi kolovodje, in prestopili na tisto polje, kjer so videli, da se bo najbujnejše razvijal sad njihovih hujskarij, prišli so na dijake, ki še nimajo potrebne izkušenosti v praktičnem življenju in dobro vedoč, kako radi se navdušujejo ti mladi ljudje za fraze in kako radi bodo šli za njimi, vrgli so med nje vse tiste fraze o nasilstvu, ki se godi nemškemu narodu od naše, od slovanske strani. Le predobro so vedeli, da bodo tu našli tla, kjer se bo njihova brezvestna agitacija najbujnejše razvila. In to delo, v katerem se kažejo ti agitatorji v vsej svoji razdivjanosti, to je delo ne samo neprijateljev slovanskih narodov, temveč naravnost neprijateljev Avstrije.

Toda, gospoda moja, vkljub resnosti položaja, vkljub vsem tem žalostnim pojavom izza poslednjih časov, sem jaz vendar danes vesel, vesel posebno zaradi tega, ker vidim, da smo zopet enkrat v tej zbornici po tolikem času ločeni bratje, vsi na eni strani, na strani svojega zatiranega naroda. (Burno odobravanje na levi in na galeriji. — *Stürmischer Beifall links und auf der Gallerie.*) In, gospoda moja, ako nobene druge koristi ne bomo imeli od tega očitanega nasilstva, katero mora naše dijaštvo trpeti na Dunaji in v Gradcu, tolažilna je zame misel, da smo se našli v skupni obrambi in to jepotrebno, ako pomislimo na stanje obmejnih naših bratov.

Kako se pa godi izvenkranjskim Slovencem, to bi vprašal gospoda poslanca dr. Schafferja, ki je parkrat omenjal dogodkov v Pragi in isto bi vprašal ekscelenco barona Schweglja? Gospoda moja, poglejte v Trst, v Gorico! Tam naš narod niti toliko pravice nima, da bi na zakonodavnih tleh njegovi zastopniki smeli odpreti usta in povzdigniti svoj glas! Res imajo po zakonu, po črki to pravico, vendar naj se je le kdo poskusi v zbornici poslužiti, in videli boste, kako se mu bo godilo. To britko skušajo naši Sokoli v Istri, katere bi bili vkljub tej pravici pred par leti skoraj v morje pometali in katere so preganjali po rodni istrski zemlji, kakor najhujše lopove. Niti v najhujšem vremenu jim niso hoteli dati prenočišča, tako da so po celo noč morali ostajati pod milim nebom! In, gospoda od one (desne — rechte) strani, ako se tako godi našim bratom na Primorskem — in to niso prazne fraze

in nobene pretiranosti — in ako naši bratje v Celovcu ne smejo črhiniti niti ene slovenske besede, ne da bi bili izpostavljeni najgršim in najhujšim inzultom — in ravno tako se jim godi v Gradcu — potem Vam smemo pač zaklicati: Učite se od nas lojalnosti nasproti manjšinam. Ko se je v Gradcu, v glavnem mestu dežele, kjer je dobra tretjina prebivalstva slovenska, v deželnem zboru predrznil dr. Dečko, ter je hotel revno interpelacijo staviti v slovenskem jeziku — kakšnim inzultom od Vaše strani se je s tem izpostavil, tako da interpelacije skoro ni mogel do konca prečitati! Gospoda moja, ravno tako se godi bratom našim na Koroškem in kako se pa Vam Nemcem na Kranjskem godi? Jaz mislim, čisto drugače, nego ako bi mi hoteli meriti z enakim merilom, kakor Vi nasproti slovenskim manjšinam, in vendar bi mi bolj opravičeno postopali, kakor Vi, glede na mali odstotek nemškega prebivalstva v naši deželi, ki ni v nikaki primeri z odstotkom slovenske Koroške ali Štajerske dežele.

In, gospoda moja, ako povzdignemo svoj glas za pravice tlačениh izvenkranjskih naših bratov, ne storimo tega, da bi izgovorili par praznih fraz, ampak zato, ker v resnici tolerantno postopamo nasproti manjšini prebivalstva naše dežele, in zato pa smemo tudi lojalno zahtevati, da se tudi proti nam Slovencem tako postopa povsod, kjer smo v manjšini. Ako ste, gospoda, v tej zbornici tako krotki in pohlevni, imate pri tem svoje namene, toda mi Vas bomo razkrinkali, in uničili in onemogočili Vaše namene — za to bo skrbela slovenska čast. Zato pa z veseljem pozdravljam, da smo se vsi slovenski poslanci glede tega predloga našli edine in upam, ker nas drugi razlogi niso mogli združiti k edinemu, skupnemu postopanju, da nas je največja sila, največje nasilstvo od nasprotne nam strani vsaj preverila, da je vse naše delo brezuspešno, ako vsi slovenski poslanci ne postopamo edino in solidarno. (Burno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji; somišljeniki govorniku častitajo. — *Stürmischer Beifall und Händeklatschen links und auf der Gallerie; Redner wird von Gefinnungsgeoffen beglückwünscht.*)

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Se. Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Ich werde mir den Standpunkt, den ich in meiner ersten Erklärung aufgestellt habe, treu vor Augen halten und in keine politische Discussion eintreten, auch auf die Anwürfe, die speziell von Seite des Herrn Vorredners nach vielen Richtungen vorgebracht wurden, nicht reagiren. Nichtsdestoweniger bin ich gerade diesem Herrn Vorredner sehr dankbar, daß er mir Gelegenheit bietet, im Wege einer thatsächlichen Berichtigung einige Punkte festzustellen, deren Wichtigstellung im Interesse meiner Person und im Interesse der Wahrheit gelegen ist.

Bevor ich aber auf die zwei Punkte, bezüglich welcher ich thatsächliche Berichtigungen vorzubringen

habe, ingehe, muß ich eine Bemerkung hervorheben, gegen welche ich bereits während der Rede des Herrn Abgeordneten eine Einwendung erhoben habe und an welcher ich mit Stillschweigen nicht vorüber gehen kann, daß er nämlich uns gegenüber behauptete, unsere Götter seien Schönerer und Wolf, jene Männer, die nach seiner Erklärung nicht in österreichischem, sondern in Österreich feindlichem Sinne wirken.

Ich muß gestehen, daß nach den Erklärungen, die vorausgegangen sind, nach der Haltung, die wir stets und bei jedem Anlaß eingenommen haben, nach den Gefühlen, die uns befeelen und die von keiner Seite bezweifelt werden dürfen, diese Anwürfe mich ebenso überrascht, als empört haben. Derartige Vorwürfe macht ein Mann, dem Wahrheit und Ehre voran stehen, nie (Burno nasprotovanje na levi in v središču; odobravanje in klici na desni: — Stürmischer Widerspruch links und im Centrum; Beifall und Rufe rechts: „Bravo!“ „Hört!“ — Velik ropot na galeriji in klici: — Großer Lärm auf der Gallerie und Rufe: „Izdajica!“ „Renegat!“ — Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: „Prosim, jaz sem to razložil!“ „Prepovem si odločno tako zavijanje!“ Sie haben gesagt: „Vaši bogovi“ und „Vaši“, das sind wir, und uns gegenüber haben Sie diesen Vorwurf gebraucht. Ich weise diesen Vorwurf mit vollster Entrüstung zurück. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: „Protestiram proti takemu zavijanju!“) Protestieren Sie nun gefälligst!

Nun habe ich zwei thatsächliche Berichtigungen, meine Person betreffend, vorzubringen.

Der verehrte Herr Vorredner sagte, ich hätte mich während der letzten Reichsraths-Verhandlungen an der Obstruction betheiligt. Er hat diesen Standpunkt so wiederholt betont und so entschieden hervorgehoben, daß ich voraussetzen muß, daß er diese seine Mittheilung nach jeder Richtung für vollkommen begründet erachtet, demnach die volle Verantwortung für seinen Ausspruch zu übernehmen in der Lage ist.

Ich erkläre hiemit auf das bestimmteste und entschiedenste, daß ich nie und in keinem Stadium an der Obstruction im Reichsrathe mich betheiligt habe und jeder Ausspruch anderer Art eine absolute Verläumdung ist. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Doctor Tavčar: „Cujmo!“) Ferner ist hervorgehoben worden, daß ich an einer Deputation beim Ministerpräsidenten mich betheiligt habe, welche die Verhängung des Standrechtes (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Verschärfung!“) in Prag verlangt hat (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: „Nicht verlangt!“) also befürwortet hat. Ich glaube in diesem Sinne nicht mißverstanden zu haben.

Ich habe in meinem Leben nie mit irgend einem Organe der Regierung über das Standrecht auch nur ein Wort gewechselt. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: „Kaj pak! Kaj ste pa pri deputaciji veleposestnikov tam delali?“) Obwohl ich Ihnen nicht verantwortlich bin, zu sagen, was ich dort gethan habe, so werde ich es offen sagen: Ich gieng hin, weil es meine Pflicht war! (Smeh na levi. — Gelächter links.) Wir, die Vorstandsmitglieder unseres Clubs, haben infolge Aufforderung der Großgrundbesitzer in Böhmen, die in ihren vitalsten Interessen am Lande bedroht

waren, auch eine Audienz beim Ministerpräsidenten erbeten, um demselben die Mittheilungen zur Kenntnis zu bringen, die wir über die Sachlage, wie sie sich dargestellt hat, empfangen haben. Dies ist die Pflicht der Abgeordneten, wenn sie hiezu von den Wählern aufgefordert werden und wer diese Pflicht nicht erfüllt, ist geradezu pflichtwidrig in seinem Berufe. Etwas anderes ist absolut nie geschehen und alles, was in diesem Sinne je gesagt, geschrieben, gedruckt wurde, ebenso wie das Vorhergegangene, ist reine Lüge und Verleumdung. Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: „To danes prvikrat slišim!“) Wenn Sie dies heute zum ersten Mal gehört haben, so beweist dies nur, daß Sie mangelhaft informiert waren und ich bedauere, daß ein Mann, der an der Spitze eines öffentlichen Blattes steht, in solchen Angelegenheiten so traurige, ungenügende Informationen hat und sich herbeiläßt, die Ehre seines Mitbürgers und Kollegen im Landtage auf solche Weise bloßzustellen. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.) Dies wollte ich thatsächlich richtig stellen, damit endlich einmal zerissen werde dieses ewige Gewebe von Lüge und Verleumdung (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: „Na, na!“), das um viele von uns gesponnen wird, aber in nichts begründet ist. Das ist die Wahrheit und dafür siehe ich ein, für jedes Wort, für jede Silbe, die ich gesprochen habe. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Oglasil sem se k besedi za faktični popravek nasproti ekscelenci gospodu baronu Schweglju, ki pravi, da Schönerer in Wolf nista bogova nemškega naroda in je rekel, da se o možu, ki tako govori, ne more reči, da govori resnično. Jaz proti temu izrazu najodločneje protestujem in konstatujem, da gospodje od one (desne — rechten) strani samo za besede lovijo in jim potem skušajo podstaviti drugačen namen, ne da bi pazili na kontekst, kakor se je to prej zgodilo gospodu poslancu Hribarju, ko je rekel: „Los von Wien“ in potem meni, ko sem govoril o bogovih nemškega naroda. Gospoda, vsaj sem natanko pojasnil, zakaj imenujem Schönererja in Wolfa bogova nemškega naroda. (Poslanec dr. Schaffer in ekscelenca baron Schwegel: — Die Abgeordneten Dr. Schaffer und Excellenz Freiherr von Schwegel: „Vi ste rekli: „Vaši bogovi!““ Poslanec dr. Tavčar: Abgeordneter Dr. Tavčar: „So tudi dr. Ebenhochovi bogovi!“ — Poslanec Povše: Abgeordneter Povše: „Čisto nepotrebne opazke od Vas!“) Dobro, Vaši bogovi, to se pravi, nemškonacionalna stranka, katere bogova sta Wolf in Schönerer, je prevzela vodstvo nemškega naroda, vsa moč je v rokah nemškonacionalne stranke, kateri se tudi najbolj zmerni nemški elementi morajo klanjati in v tem zmislu sta Wolf in Schönerer res bogova Vaše stranke, in to faktično konstatujem. (Nemir na galeriji. — Unruhe auf der Gallerie.)

Deželni glavar:

(Pozvoni: — Das Glockenzeichen gebend:)

Slišal sem od nekaterih gospodov poslancev, da si usojajo gospodje poslušalci na galeriji rabiti medklice in celo psovke. Jaz moram to najodločneje obsojati in prosim, da se galerija vede mirno, ker bi bil sicer v neljubem položaju, odrediti, da gospodje poslušalci ostavijo galerijo, kajti po poslovnem redu deželnega zbora se galerija ne sme vtikati v debate in ne sme niti grajati niti odobravati, kar se v zbornici govori. To prosim vzeti na znanje.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Poslanec dr. Žitnik:

Prosim besede k glasovanju!

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Predlagam glasovanje po imenih.

Deželni glavar:

Predlagano je glasovanje po imenih.

Vprašam visoko zbornico, ali želi, da se po imenih glasuje o obeh točkah predlogovih, ali samo o eni ali drugi točki?

Poslanec Kalan:

O obeh točkah skupno naj se po imenih glasuje.

Abgeordneter Graf Barbo:

Ich bitte um's Wort zur Abstimmung.

Ich beantrage, daß über die beiden Punkte getrennt abgestimmt wird.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Meni se vidi, da bi bilo čisto odveč, ako bi, ko je debata trajala že toliko časa, sedaj še trčili čas s tem, da glasujemo po imenih. Vsi gospodje poslanci narodne stranke podpirali so ta dva predloga, in torej tudi ni dvojbe, da bodo vsi glasovali za nju. Ako se gospodom zastopnikom nemške stranke vidi umestno, zahtevati, da se glasuje o vsaki točki posebej — dobro — to naj sami previdijo in presodijo, vsekako pa se mi vidi odveč, da bi se glasovalo po imenih in zato prosim gospoda deželnega glavarja, kateri sam ima po pravilnem redu določevati, ali naj se glasuje po imenih, ali ne, da bi ne dopustil glasovanja po imenih.

Deželni glavar:

Na to moram odgovoriti, da se po pravilnem redu redoma glasuje ustmeno in ako torej samo jeden gospodov poslancev zahteva glasovanje po imenih, mora se tej želji ustreči. Vprašam pa gospoda poslanca dr. Žitnika, ali on morebiti hoče sam umakniti svoj predlog.

Poslanec dr. Žitnik:

Iz pojasnila, katero je podal častiti gospod predgovornik Hribar, da so vsi narodni poslanci predlog podpisali, sklepam, da bodo tudi vsi narodni poslanci obeh strank zanj glasovali in zato umaknem svoj predlog.

Deželni glavar:

V drugi vrsti je gospod poslanec grof Barbo nasvetoval, da se o obeh posameznih točkah predlogovih glasuje posebej, kar je popolnoma opravičena zahteva.

Abgeordneter Graf Barbo:

Ich bitte um's Wort.

In Anbetracht dessen, daß der Herr Abgeordnete Dr. Žitnik seinen Antrag auf namentliche Abstimmung zurückgezogen hat, ziehe ich auch den meinerseits auf getrennte Abstimmung gerichteten Antrag zurück.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Predlog gospoda poslanca Hribarja se glasi:

„C. kr. vlada se nujno pozivlje:

1.) odrediti takoj vse potrebno, da se začasno ustavljena predavanja na vseučiliščih in tehničnih velikih šolah na Dunaju in v Gradcu zopet začno in redno nadaljujejo;

2.) skrbeti za to, da bodo dijaki slovenske narodnosti na teh in na vseh drugih velikih šolah v državi neprikrajsano deležni vseh akademičnih pravic in svoboščin.“

Ker je gospod poslanec grof Barbo umaknil svoj predlog, da bi se glasovalo o vsaki točki posebej, se bo o obeh točkah skupno glasovalo in prosim gospode poslance, ki pritrjujejo ravno prečitanim predlogoma, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Nadalje mi je bil izročen samostalni predlog gospoda poslanca dr. Majarona in tovarišev, ki se glasi:

Samostalni predlog
poslanca dr. D. Majarona in tovarišev.

Visoki deželni zbor skleni:

„Visoka c. kr. vlada se pozivlja, da čim prej pri državnem zboru izposluje ustanovitev slovenskega

vseučilišča z bogoslovno, pravoslovno in modroslovno fakulteto v Ljubljani“.

V Ljubljani, dné 4. februarija 1898.

Dr. D. Majaron.

Iv. Hribar. G. Jelovšek. Dr. I. Žitnik. Pakiž. W. Pfeifer. Košak. Detela. Schweiger. J. Azman. F. Modic. Dr. I. Tavčar. V. Globočnik. Grasselli. Višnikar. Božič. Dr. Papež. Povše. A. Kalan. Kajdiž. Murnik.

Ta samostalni predlog bom postavil na dnevni red jedne prihodnjih sej, da bo gospod predlagatelj imel priliko ga utemeljevati.

Preidimo na dnevni red in sicer k točki:

3. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Ambrusu za zgradbo ceste v Suhi Krajni po progi: Male Lašče-Ratje-Višnje-Ambrus.

3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Ambrus um Herstellung der Straße in Dürrenrain in der Strecke Kleinlaßnitz-Ratje-Višnje-Ambrus.

Poročevalec Povše:

Znano je visoki zbornici iz lanskega zasedanja, da je dobil deželni odbor nalog, da odpošlje inženirja na lice mesta in sicer da pregleda črto ceste od Smuke proti Žvirčam. Deloma je ta projekt že izdelan in imel bi se toliko popolniti, da bi se potem okrajna cesta izpeljala skozi dolino Struge do postaje Videm dolenjskih železnic.

Županstvo občine Ambrus pa podaja sedaj prošnjo do visokega zbora, v kateri prosi, da bi se pregledala tudi druga proga, katero smatra ono kot dokaj koristnejšo, namreč da bi se cesta izpeljala skozi vasi Male Lašče, Ratje, Višnje in Ambrus ter potem od todi naprej po Krški dolini. Županstvo trdi v prošnji, da bi tako izpeljana cesta služila v prosepah prometu vasi Klopce, Velike Lipje, Malo Lipje, Lopata, Hinje, Ratje, Prevale, Palež, Sela, Brezov Vrh, Brezov Dol, Višnje in Primča Vas, torej skoraj celi Suhi Krajini. — Ako bi se pa delala cesta iz Smuke proti Žvirčam, bi to le 4 ali 5 vasm služilo v korist. V peticiji do visokega zbora se navaja potem nadalje kot moment, ki naj bi se uvaževal, da gravitira cela ta pokrajina proti Krški dolini in dokazuje se, da bi bil promet jako važen, ko bi bila Krška dolina zvezana potom deželne ceste s štacijo Zatičino. Osobito pa sedaj, ko je visoki deželni zbor dovolil, da se preloži nek klanec proti Zatičini, ki je oviral promet, trdijo, da bi imeli potem jako dobro zvezo z železnico in ker so lastni gospodarski interesi tudi vezani na Krško dolino, kamor vozijo ljudje svoje pridelke v mline in les v lesopilnice in ker je v Zatičini tudi sedež okr. sodišča,

zagovarja županstvo, da je vredno, da se ta proga pregleda in preštudira. Omenja se posebno, da, ako bi bila izvršena proga proti štaciji Videm dolenjskih železnic, da bi ta cesta marsikaterokrat ob času velikih povodenj ne mogla služiti za izvažanje pridelkov, kajti pogostoma se zgodi, da nastopa voda v dolini Struge in stoji 3 metre nad cesto, dočim bi bil nasprotno, ako bi bila cesta izvršena po načrtu, katerega podaja peticija, promet vedno mogoč in neopoviran. Cesta bi bila tudi dokaj manj klančasta in kakor pravi peticija, za polovico cenejša.

Upravni odsek ne more sicer konkretno soditi, v koliko je opravičena ta prošnja in od nje nasvetovana nova cestna zveza, vendar pa mora v večini priznavati, da so vsi ti argumenti, ki se navajajo v prošnji, uvaževanja vredni. Zato nasvetujem, da se tudi o tem poizveduje osobito sedaj, ko deželni stavbeni urad izdeluje dotični načrt. Ako bo stavbeni urad našel, da bi bila ta proga res krajša in manj stala, ter bolj ugajala prometu Suhe Krajine, osobito vasi Hinje, naj potem dotični od visokega deželnega zbora v tej stvari že dobljeni nalog popolni, da bo visoki zbornici mogoče v prihodnjem zasedanju se odločiti, katero progo bi bilo izvršiti.

Upravni odsek me je torej pooblastil, predlagati:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja županstva občine Ambrus izroča se deželnemu odboru, da naroči deželnemu stavbnemu uradu, tudi to od županstva navedeno progo preiskati ter o tem poročati v prihodnjem zasedanju“.

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka 4. za sedaj odpade, ker gospod poročevalec slučajno ni navzoč.

Torej pride na vrsto točka:

5. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora in sicer:

a) o § 3. C.

5. Mündlicher Bericht des Rechnungsausschusses, und zwar:

a) über § 3 C.

Poročevalec Grasselli:

Visoki zbor! Odsek za letno poročilo si šteje v dolžnost, da gledé oddelka, v katerem poroča deželni odbor o zdravstvenih stvareh, opozori visoko

zbornico, da se je sklepoma, katera je po predlogu odseka za letno poročilo deželni zbor storil lansko leto v seji dne 6. marca, od deželnega odbora v polni meri ustreglo in da je cesarska vlada naročila državnim zdravnikom, da jim je skrbeti tako kakor deželnim okrožnim zdravnikom za zdravila v slučajih infekcijoznih bolezní. S priznanjem se mora na znanje vzeti postopanje cesarske vlade in točno izvrševanje sklepov deželnega zbora v deželnem odboru, ki je tako kakor cesarska vlada, torej svoje storil. Pričakovati je, da bodo potemtakem tudi tisti organi, katerim je izvršitev naročil izročena, storili svojo dolžnost.

V 1. marg. številki tega oddelka nahajamo izkaz o plačah in starostnih dokladah, sploh o pripadninah zdravnikov in njih udov oziroma sirot. Letos je znašala potrebsčina v ta namen 23.134 gld. 68 kr.; pokritja iz deleža pristoječega deželnemu zakladu od zdravstvene doklade je bilo 16.857 gld. 05 kr., tako da je bilo iz deželnega zaklada doplačati 6277 gld. 63 kr. Za deželni zaklad je bila torej stvar letos ugodnejša, ker je lansko leto namreč znašala potrebsčina 24.214 gld. 83¹/₂ kr., torej je bila višja kakor letošnje leto. Pokritje je lansko leto znašalo 17.348 gld. 64 kr., tako da je doplačila treba bilo iz deželnega zaklada 6866 gld. 19¹/₂ kr., torej približno 600 gld. več kakor letošnje leto.

Na to stran je torej letno poročilo, kar se tiče oddelka o zdravstvenih stvareh, ugodnejše. Nasprotno pa moram žalibog tudi tukaj konstatovati, da so troški za zdravstvene zahteve, kakor je videti, tudi v tem oziru od leta do leta večji. Odgovor na vprašanje, od kod to prihaja, nam daje izkaz deželnega odbora o gospodarstvu zdravstvenih okrožij in o dokladah, ki so bile potrebne za pokritje troškov za zdravstvene stvari.

Ako pregledujemo ta izkaz, vidimo, da je najvišja zdravstvena doklada letos znašala 7⁰/₁₀, najmanjša pa 2⁰/₁₀. Nasproti lanskemu letu je torej stvar zasukala se na slabše, ker lansko leto je znašala zdravstvena doklada največ 6⁰/₁₀ (in sicer v treh zdravstvenih okrožjih), 1 okrožje pa je lansko leto izhajalo z zdravstveno doklado 1⁰/₁₀. Letos imamo pač eno okrožje, katero ni imelo nobene doklade, namreč Ljubljansko, zato pa je najnižji odstotni stavek, katerega nahajamo, precej 2⁰/₁₀, in sicer se nahaja 2⁰/₁₀ naklada v štirih okrožjih. Torej je najvišja doklada 7⁰/₁₀, najnižja pa 2⁰/₁₀. Sicer imajo štiri zdravstvena okrožja po 6⁰/₁₀ doklade, pet zdravstvenih okrožij po 5⁰/₁₀ doklade; istotako ima pet zdravstvenih okrožij po 4⁰/₁₀ naklade; sedemnajst okrožij ima 3⁰/₁₀ doklado, eno okrožje ima 2¹/₂⁰/₁₀ doklado. Povprek pripada torej zdravstvene doklade na eno okrožje 3·88⁰/₁₀, dočim je lanski povpreček znašal 3·4⁰/₁₀; potemtakem se je zvišal letošnje leto povpreček za približno ¹/₂⁰/₁₀.

Pokojninski zaklad, o katerem dalje deželni odbor poroča, znaša letos 4747 gld. 37¹/₂ kr. in se je torej od lanskega leta, ko je znašal 3873 gld. 49 kr., zvišal za 873 gld. 88¹/₂ kr.

V 120. marg. številki poroča deželni odbor, da je izdal službeno navodilo za deželne živinozdravnike. To je gotovo jako umestno in navodilo samo

na sebi bode gotovo tudi ustrezalo svojemu namenu; sestavljeno je jako dobro, jedino to napako ima morebiti, da je preobširno. Samo to je želeti, da bi ustrezalo svojemu namenu bolje, kakor recimo službeno navodilo za deželne okrožne zdravnike, katero je, kakor sem čul v odseku za letno poročilo, v nekaterih točkah ostalo mrtva črka. Upajmo, da službeno navodilo za živinozdravnike ne bo imelo jednake usode.

V občeh pa o tem oddelku nimam predlagati nič drugega kakor to, da visoki deželni odbor izvoli poročilo deželnega odbora o zdravstvenih rečeh odobruje na znanje vzeti.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Izprosil sem si bil preje od prečastitega gospoda deželnega glavarja besedo k § 3. letnega poročila, lit. C., toda ker pride zadeva, o kateri hočem nekoliko besed spregovoriti, itak pozneje pod točko 6. lit. c. posebej v razpravo, odpovem se za sedaj besedi in prosim prečastitega gospoda glavarja, da mi jo podeli, kadar pride omenjena točka na vrsto in sicer precej za dotičnim gospodom poročevalcem.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu odseka za letno poročilo, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

5. b) o § 7. A.

5. b) über § 7 A.

Poročevalec Perdan:

Visoki deželni zbor! V § 7. letnega poročila poroča deželni odbor pod črko A v marg. številkah 1.—7. o deželni prisilni delavnici. Odsek za letno poročilo je te marg. številke pretresaval, nima nič posebnega omeniti, in torej predlagam v njegovem imenu, visoka zbornica vzemi ta oddelek letnega poročila na znanje.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

6. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah, in sicer:

- a) ribarskega okrajnega odbora za Kranjsko v Ljubljani za podporo.

6. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:

- a) des Fischerei-Revierausschusses für Krain in Laibach um Subvention.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki deželni zbor! V imenu finančnega odseka imam čast poročati o prošnji ribarskega okrajnega odbora za Kranjsko, za podporo. Iz predložene dopisa ribarskega okrajnega odbora je razvideti nekoliko o stanju uprave tega odbora in o njegovem delovanju, zlasti pa, koliko da se je razprodalo izven dežele Kranjske ovaljenih iker postrvskih plemen in sicer proti plačilu ali pa brezplačno. Proti običajni tržni ceni prodalo se je izven dežele Kranjske 69.000 iker postrvskih plemen, po nižji ceni in deloma tudi brezplačno pa okoli 30.000 iker. Samo to pogršam in se ni moglo pravočasno pojasniti, ali je to za zadnje leto ali je za ves čas delovanja okrajnega ribarskega odbora. Potem je omenjeno, da bi bilo želeti, da bi se popolnoma opustilo razpečevanje rib ali izvaljenih iker zunaj dežele, ampak da naj bi ostale kot kulturno gradivo v naši deželi, kar bi bilo v prid dežele, v večjo korist, kakor je pa tista korist, ki se doseže s tem, da se ikre razpečavajo izven dežele, kar moram priznati in kar se je priznavalo tudi v finančnem odseku. Potem je tudi omenjeno, da namerava ribarski okrajni odbor baviti se z nasejanjem rakov v opustošenih vodah. To je sedaj neka skrb, ki se mi zdi prezgodnja z ozirom na to, da so faktično sedaj še račje vode okužene; nazadnje najdemo v poročilu, kakor da bi bil to izkaz o računu ali namesto računa, namreč, da ima ribarski okrajni odbor zagotovljenih letnih dohodkov iz okrajnih taks 400 gld. To je ves račun, katerega vidimo v tej vlogi ribarskega okrajnega odbora na deželni zbor. Seveda je ta-le račun nekako površen in želeli bo in treba je, da bo ribarski okrajni odbor za prihodnje leto pripravil računsko poročilo, to je temeljito poročilo in redni računski sklep in ako mogoče tudi proračun.

Ribarski okrajni odbor je s to svojo prošnjo za podporo stopil nekako na stopinjo ribarskega društva, katero je poprej nastopalo vsako leto kot prositelj in kateremu je visoki deželni zbor vsako leto dovolil 50 gld. podpore.

Finančni odsek je glede na to, da njemu ni bilo predloženih nobenih natančnih podatkov glede potrebsčine, ostal na tistem stališču, katero je poprejšnja leta zavzemal nasproti ribarskemu društvu in je torej sklenil predlagati, da se ribarskemu okrajnemu odboru dovoli podpore 50 gld. Ob enem pa je izrekel željo, naj se v prihodnjem zasedanju predloži natančneje poročilo in tudi računi.

Zato imam čast predlagati v imenu finančnega odseka:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

Ribarskemu okrajnemu odboru za Kranjsko v Ljubljani se dovoli 50 gld. podpore z dostavkom, da naj ribarski okrajni odbor predloži poročilo in računski sklep o svoji upravi deželnemu odboru za prihodnje zasedanje deželnega zbora.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet:

Točka:

6. b) Sverluga Ane, babice v Črnomlji, za podporo;
6. b) der Sverluga Anna, Hebamme in Tschernembl, um Subvention;

odpade, ker mi je gospod načelnik finančnega odseka naznanil, da se bode pri drugi priliki obravnavala.

Na vrsto pride torej točka:

6. c) županstva v Loškem potoku, da bi prihajal okrožni zdravnik iz Ribnice vsak teden po enkrat v Loški potok;
6. c) des Gemeindeamtes in Laferbach um Abhaltung von Sanitäts-Amtstagen in Laferbach durch den Districtsarzt von Reifnitz.

Poročevalec Kalan:

Visoki zbor! Županstvo v Loškem potoku predlaga tukaj deželnemu zboru prošnjo, naj bi visoki deželni zbor blagovolil provzročiti, da bo okrožni zdravnik iz Ribnice ob deželnih troških hodil zdraviti v Loški potok, kamor bodo zahajali tudi bolniki iz občin Drage in Trave. Ta zadeva se že veliko let v vsaki sesiji razpravlja v deželnem zboru in le ob-

žalovati je, da do zdaj razmere niso bile take, da bi se bila mogla ugodno rešiti.

Prošnja je namreč popolnoma opravičena, kajti prebivalci iz Loškega potoka imajo sedaj štiri ure pota do najbližnjega zdravnika, kar je gotovo jako žalostno in kaže, kako žalostno je v zdravstvenem oziru to prebivalstvo preskrbljeno. To je priznaval deželni zbor že prejšnja leta, ko je v tej stvari razpravljal, ob enem pa je povdarjal, da cele svote, ki bi bila potrebna, da se ustreže dotični prošnji, ne bi mogel dovoliti iz deželnih sredstev in za to je naročil deželnemu odboru, da vpraša pri zdravstvenem svetu v Ribnici, potem pri prizadetih občinah in tamošnjih tvornicah, ali je pričakovati, da bi tudi ti faktorji kaj prispevali. Na to je dobil deželni odbor odgovor, da je v tem oziru od prizadetih občin težko pričakovati kakega prinosa in ravno tako ne od tvornic, katerih ena je prenehala, druga pa ima tako veliko stroškov s tem, da ima svoje delavce zavarovane pri bolniški blagajnici, da ne bi mogla ničesar prispevati.

Zdravstveni svet v Ribnici pa je izrekel, da je pripravljen podpirati to stvar s primernim prispevkom.

Finančni odsek, ki se je bavil s to stvarjo, je uvaževal prošnjo županstva Loškopotoškega ter se izrekel pripravljenege, dati primerno svoto v ta namen, da namreč okrajni zdravnik Ribniški vsak teden po enkrat pride v Loški potok, vendar pa misli, da bi bilo prav, ako bi dežela imela plačevati celo zahtevano svoto in v tem smislu se je tudi napravil sklep, katerega tukaj v imenu finančnega odseka predlagam:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnji županstva v Loškem potoku, da bi prihajal okrožni zdravnik iz Ribnice vsaki teden po enkrat v Loški potok, je ugoditi ter v to dovoli potreben kredit iz deželnega zaklada, da ako v ta namen s polovico svote prispevajo okrožni zdravstveni svet ribniški, prizadete občine oziroma zasebniki.“

Predlagam razpravo o tem predlogu s tem pristavkom, da bom pozneje v imenu finančnega odseka stavil še posebno resolucijo, s katero naj bi deželni zbor željo izrazil, da se novo zdravstveno okrožje namesto v Kočevski reki, napravi v Loškem potoku ali v kakem drugem primernem kraju.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Visoki zbor! Že lansko leto sem priporočal, da naj bi se ustanovili zdravniški uradni dnevi v Loškempotoku ter pristavil, da naj bi se; ako se sprejme ta moj predlog, oziroma usliši prošnja občine Loškopotoške, pa tudi sprejela moja prošnja oziroma dodatni moj predlog, da se zajedno določi tudi nekak zdravniški uradni dan za Sodražico, namreč; da se zdravnik, kadar gre iz Rib-

nice v Loškipotok, ali — po njegovi volji — nazaj grede, ustavi v Sodražici. (Poslanec Višnikar: Abgeordneter Višnikar: „Ali pa obakrat!“). — Prosim, to ni potrebno, ampak zadostuje popolnoma, ako se ustavi gori ali nazajgrede. — Čuditi se moram nekako, da so gospodje udi finančnega odseka stvar tako malo pregledali, ko je vendar nemogoče, da bi gospod zdravnik iz Ribnice potoval ali se vozil v Loški potok, ne da bi šel čez Sodražico. Če se ne motim, se je prečastiti gospod poslanec svetnik Višnikar lansko leto sam tudi potezal za to stvar, če pa ne, imam pa upanje, da bo sedaj meni kot svojemu tovarišu na pomoč priskočil. Torej, gospoda moja, jaz mislim, da se dosedaj še ni izumilo nobeno sredstvo, da bi se Ribniški okrožni zdravnik, potujoč v Loškipotok, mogel izogniti Sodražici (Poslanec Hribar: „Pač, po balonu!“ — Veselost. — Heiterfeit), naj se sedaj vozi, ali naj gre peš, česar pa ne bo storil, ker je iz Ribnice v Loškipotok kake 4 ure hoda. Iz Ribnice do Sodražice je namreč $9\frac{1}{2}$ km, iz Sodražice v Loškipotok pa nekaj metrov manj, kakor 12 km, torej skupaj 21 km.

Gospoda moja, čudim se, da je našla moja prošnja tako malo ozira, akoravno je zahteva opravičena, čudim se tembolj, ko vendar jaz glede ustanovitve zdravstvenih okrožij nikdar nisem enostransko zastopal samo koristi mojega volilnega okraja, ampak sem, in sicer ravno lansko leto v dotični seji, izrečno naglašal potrebo, da naj se, kjerkoli so zdravstvena okrožja morda nepravilno ali neprimerno sestavljena, v primernih krajih, ki čutijo potrebo zdravniške pomoči, napravijo zdravniški uradni dnevi. Kje naj bi se napravili, v to se seveda nisem spuščal, ker to vedo najbolje gospodje poslanci dotičnih okrajev sami. Obžalujem torej toliko bolj, da vselej, kadar prinesem kako stvar pred visoko zbornico, najdem nasprotstvo.

Vendar upam, da mi častiti gospodje poslanci ne bodo odrekli podpore, če priporočam, da naj bi se okrožni zdravnik, če se ustanove zdravniški uradni dnevi v Loškempotoku, potujoč v Loškipotok ali nazaj grede, ustavljal v Sodražici, da bodo tudi tamošnji prebivalci postali deželni zdravniške pomoči.

Gospoda moja, varčnost je sicer jako lepa lastnost financarjev, to se pravi udov finančnega odseka (Živahna veselost. — Lebhaftes Heiterfeit), toda varčnost tudi ni vselej na pravem mestu. Če se gre za to, da se siromakom pomaga, da se zadosti resničnim potrebam, potem se že sme nekoliko v žep poseči in jaz mislim, da bi gospodom članovom finančnega odseka, ako bi bili kaj takega sklenili, kar jaz mislim predlagati, zaradi te pregrehe ne bilo treba v Rim k spovedi iti. (Živahna veselost, — Lebhaftes Heiterfeit.) Gospoda moja, kadar se gre za kako resnično potrebo, vedno jaz iz srca rad glasujem za dotično podporo, pa naj bo namenjena za katerikoli kraj. Zato pa tudi upam, da me boste podpirali pri neki stvari, za katero se potegujem — če tudi ne v tistem obsegu — že od leta 1889. Leta 1889.

predlagal sem v XVI. seji — kakor stoji v stenografičnem zapisniku črno na belem na strani 352. — da naj bi se za vasi Goro, Drago, Travo in Loškipotok napravilo posebno zdravstveno okrožje v Loškempotoku. Ti kraji štejejo 4000 do 5000 duš, ondi je veliko tovaren, parnih žag itd. Dotični moj predlog ni bil sprejet, zato pa vsaj danes prosim, da glasujete za moj predrag in naklonite zdravniško pomoč prebivalstvu, katero je doslej ni imelo, ali vsaj le za predrag denar, kajti kdor zdravnika pokliče 9 ali 10 km daleč, mora za to veliko plačati, ali pa ostane, če nima denarja, popolnoma brez pomoči.

Prosim torej gospoda tovariša Višnikarja in vse častite gospode poslance najtopleje, da podpirajo moj predlog.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar:

Visoki deželni zbor! Ker se je predlog finančnega odseka stavil v smislu mojih izvajanj v finančnem odseku, kar mi bo pritrnil gospod poročevalec, nisem mislil danes kaj govoriti in to tem manj, ker sem že lansko leto o tej zadevi obširno govoril, ali prečastiti gospod tovariš Pakiž me je izzval, da moram govoriti.

(Poslanec Pakiž: — Abgeordneter Pakiž: Sem že prej pričakoval.)

Da se vsem njegovim željam ne more ustreči, temu ni kriv finančni odsek, ampak to, da manjka zdravnikov in denarja, bolnikov imamo zadosti.

Kar se tiče Sodražice, menim, da ni potreba to posebej v sklep postaviti, ker bo zdravnik itak dvakrat prišel skozi Sodražico, ko se bo vozil v Loškipotok, in pa nazaj grede.

Omeniti moram, da je naš zdravnik tako kulanten, da sem popolnoma uverjen, da bo vse storil, kar mu bo mogoče, da ustreže željam in interesu bolnikov. Seveda, da bi šel enkrat na teden še posebej v Sodražico, to je nemogoče, ker nadomestuje že okrožnega zdravnika v Velikih Lašičah, bo imel zdravniške dni v Loškem Potoku in mu torej ne bo mogoče, še posebej v Sodražico hoditi. A to tudi ni potrebno, ker se bo lahko zjutraj na voznji v Loški Potok ustavljal v Sodražici, ali pa ga ljudje čakajo do popoldne, ko se vrne. Na vsak način bo tudi Sodražanom s tem pomagano in gospod poslanec Pakiž naj bo v tem oziru popolnoma potolažen.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Visoka zbornica! Besede, s katerimi me je častiti gospod predgovornik hotel potolažiti, me žal

niso potolažile — in zakaj ne? Gospod predgovornik pravi, da bo gospod zdravnik iz lastnega nagiba rad ustregel želji Sodražanov, takorekoč iz velikodušnosti. Vso čast gospodu zdravniku, spoštujem ga, in vem, da je gospod jako priljubljen. Gotovo se bo rad ustavljal v Sodražici, ali gospoda moja, to bo stalo denarja, kajti deželna blagajnica mu vendar ne bo hotela nič dolžna ostati. Jaz torej mislim, da je vsekako umestno, da se v predlogu izreče, da se mora zdravnik v Sodražici ustaviti, — kedaj, ali v Loškipotok, ali nazaj grede, to bo njegovej volji prepuščeno. Gospod predgovornik naj mi oprostí, ako samo mimogrede nekaj opomnim. Ravnokar sva govorila z gospodom poslancem Božičem o razmerah na Vipavskem glede zdravnika in iz tega pogovora sem posnel, da ni vse zlato, kar se svetí.

Priporočam torej še jedenkrat visoki zbornici, da izvoli sprejeti mojo resolucijo.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Pakiž mi je šele sedaj izročil svojo resolucijo, ki se glasi:

„Visoki deželni zbor skleni:

Da zamore tudi trg Sodražica biti deležna zdravstvenih obiskov okrožnega zdravnika, ki bo zahajal skozi Sodražico v Loškipotok, ukrene naj se, da s potjo ordinira tudi v Sodražici.“

Gospodje poslanci, ki podpirajo to resolucijo, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadostno podprta in torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Grasselli ima besedo.

Poslanec Grasselli:

Visoka zbornica! Gospod poslanec Pakiž je apeloval poprej na svoje tovariše druge poslance, da naj ga podpirajo. Jaz mislim, da homo to, v kolikor mogoče vsi storili in ga vsi podpirali pri njegovih tako vstrajnih in napornih predlogih glede te, kakor tudi drugih stvari.

Jaz mislim, da se gospod poslanec Pakiž nima pritoževati, da bi ga mi ne podpirali, če njegovi predlogi ne segajo predaleč, da se deželi ne morejo naložiti tolika bremena. Drage volje bom tudi jaz podpiral predlog, da se v Loškem Potoku nastavi zdravnik, ampak za gotovo že sedaj trdim, da za tisti kraj ne bomo zdravnika dobili, če se tudi zdravstveno okrožje tam ustanovi. Okrožje bo obstalo, zdravnika pa ne bo.

Gospoda moja, to je resnično, da moramo mi tukaj priznati, kako trdaljubivo se gospod poslanec Pakiž poteguje za koristi svojega volilnega okraja; nasprotno nam mora tudi on priznati, da ga mi drage volje podpiramo. Meni je pa ravno ta stvar iz letnega poročila o zdravstvenih stvareh tudi že nekoliko znana. Pogledal sem nekoliko dotične akte

in na svoje začudenje sem videl, kako slabo pa podpirajo gospoda poslanca Pakiža ravno tisti, o katerih interesu se on tako poteza in katerim bi moralo največ na tem ležeče biti, da se stvar pospeši. Deželni odbor je lani februarija meseca pozval zdravstveni zastop v Ribnici, naj poroča o predlogu, oziroma o tej stvari glede uradnih zdravstvenih dnevov v Loškem Potoku; meseca februarija se je to zgodilo, pa do konca septembra zdravstveni zastop deželnemu odboru še niti odgovoril ni. Gospoda moja, vi mi bodete pritrtili, ako pravim, da Ribničani svojega poslanca vredni niso. (Veselost. — Seiterkeit.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Dank der von seinem Standpunkte anerkennenswerten und ausdauernden Initiative des Herrn Abgeordneten für die Gottscheer Landgemeinden, hat das hohe Haus mit der Frage der ärztlichen Ordination in Laferbach und Soderschitz sich in wiederholten Sessionen zu beschäftigen gehabt. Der Landesauschuß hat auch in Ausführung seiner pflichtgemäßen Verbindlichkeit im Sinne der voriges Jahr in dieser Angelegenheit gefaßten Resolutionen die entsprechenden Erhebungen gepflogen.

Ich will das hohe Haus mit den einzelnen Studien dieser Erhebungen nicht behelligen, sondern nur das Schlussergebnis mittheilen, welches dahin geht, daß eine wöchentlich einmalige ärztliche Ordination in Laferbach 720 fl. per Jahr kostet, also mehr als der Gehalt des Districtsarztes in Reifnitz beträgt.

Um aber doch überhaupt nach Möglichkeit trotz dieser hohen Summe den Wünschen, die ausgesprochen wurden, entgegenzukommen, ist der erste Theil des vom Finanzausschuß gestellten Antrages so gefaßt, daß das Land bereit ist, die Hälfte aus dem Landesfonde zu decken, wenn der Sanitätsbezirk Reifnitz und die Interessenten nämlich die Gemeinde Laferbach und eventuell gewisse große Fabriken, die sich dort befinden, und andere Factoren die zweite Hälfte aufbringen.

Heute hat der Herr Abgeordnete noch einen Zusatzantrag gestellt, dahingehend, daß auch Soderschitz in den Kreis der ärztlichen Ordination einbezogen werden möge. Bezüglich Soderschitz haben die Erhebungen ergeben, daß dies zwar wünschenswert, aber nicht in dem Maße nothwendig sei, als in Laferbach; dies ergibt sich aus der natürlichen Configuration beider Orte im Verhältnisse zu dem Sitze des Districtsarztes in Reifnitz.

Wenn wir nun nach dem Antrage des verehrten Herrn Abgeordneten Pakiž auch Soderschitz aufnehmen, so werden die Kosten sofort um 60 fl. per Jahr steigen, sie werden 780 fl. betragen und die Mittel zur Bedeckung werden noch schwerer aufzubringen sein.

Aber noch eine andere Befürchtung glaube ich aussprechen zu müssen, das ist nämlich die: ob die ärztlichen Ordinationen in Laferbach und Soderschitz in

einem Tage zu bewältigen sein werden. Wenn man die Entfernung von Laferbach und Reifnitz berücksichtigt, so wird der Arzt, wenn er nur einige Stunden in Laferbach zu thun hat, nicht die Zeit finden, um an demselben Tage auch in Soderschitz zu antieren und ich meine, er wird sagen: er könne das nicht in einem Tage machen; er wird, wenn man darauf besteht, entweder in Soderschitz übernachten oder dafür separat einen halben Tag in Anspruch nehmen. Denn nach den Daten, die aus den Acten hervorgehen, sind die Verkehrsverhältnisse so, daß, wenn der Arzt einige Zeit sich in Laferbach aufhält, er einen complete Tag benöthigt.

Dies sind die Bedenken, die ich gegenüber dem heute gestellten Antrage des Herrn Abgeordneten Pakiž aussprechen möchte; ich befürchte, daß durch die Einbeziehung von Soderschitz der nunmehr gesicherte Amtstag in Laferbach wieder gefährdet werden könnte.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoki zbor! Jaz bom prav kratek v utemeljevanju nekega predloga, ki bo tak, da se bo morda lahko od vseh častitih gospodov poslancev sprejel. Ravnokar smo slišali iz ust gospoda referenta o zdravstvenih razmerah v deželnem odboru, da bo pohajanje okrožnega zdravnika iz Ribnice v Loškipotok stalo na leto precejšnjo svoto 720 gld., torej toliko, kakor marsikateri okrožni zdravnik sploh ne dobiva plače. Jaz sem že v deželnem odboru povedal svoje mnenje, da ne dajem veliko na to, ako bo zdravnik v Loškipotok prišel enkrat na teden, ali končno bo to na vsak način bolje, kakor če ga sploh ne bo tja. Ker pa ima polovico teh troškov prevzeti dežela in polovico zdravstveno okrožje in če se ima že izdati primeroma tako ogromna svota, potem mislim, da je vendar opravičeno, da se ustreže tudi trgu Sodražici. Ondi živeči tovariš gospod Pakiž gotovo tamošnje razmere in potrebe dobro pozna in jaz mislim, če se moj predlog sprejme, bo s tem gotovo tudi njemu ustrezno. Predlagam namreč in sicer dodatno k predlogu gospoda referenta finančnega odseka:

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da odredi tako, da bo okrožni zdravnik obiskujoč Loškipotok, med potem tudi ordiniral v Sodražici.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Povšeta izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž!

Poslanec Pakiž:

Umaknem svoj predlog in podpiram predlog gospoda poslanca Povšeta.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar:

Jaz sem se prej oglasil prav za prav samo proti predlogu gospoda tovariša Pakiža. Ker ga je pa umaknil, nimam povoda dalje govoriti in samo podpiram predlog gospoda poslanca Povšeta. Ako bi se bil sprejel predlog gospoda Pakiža, bi se bila s tem vsa stvar podrla, tako da bi tudi Loškipotok nič ne bil dobil, ker bi ne bilo mogoče pokriti stroškov 1040 gld.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Kalan:

Po tako dolgi, zanimivi in deloma jako kratkočasni debati o stvari, o kateri ne bi bil pričakoval, da nas bo toliko časa mudila, mi ne preostaja veliko opazk. Le to bi omenil nasproti gospodu tovarišu Pakižu, da finančni odsek ni tako površno obravnaval te stvari, kakor on pravi, ampak da se je bavil ž njo prav natanko, kjer je imel na razpolaganje cele kupe aktov in raznih letnikov stenografskih zapisnikov, tako da se je lahko o razmerah popolnoma informiral.

Stvar, za katero se gre, pa ni samo odvisna od deželnega zbora in njegovega sklepa, ampak tudi še od drugih faktorjev, od zdravstvenega sveta in od prizadetih občin. In ravno zato, ker ti faktorji, posebno zadnji, tako malo blagohotnosti kažejo za to stvar gledé tega, da bi sami kaj žrtvovali, se stvar zavlačuje in se bojim, da tudi sedaj po tem sklepu ne bo prišlo do nobelega uspeha.

Stvar je natančno pojasnena.

Proti nasvetovani resoluciji nimam za svojo osebo nič in mislim, da tudi drugi gospodje članovi finančnega odseka ne, ker se naš predlog s tem ne alterira in torej tudi priporočam, da se tista resolucija sprejme.

In sedaj, da se stvar popolnoma konča, pa še prečitam resolucijo finančnega odseka, ki se glasi:

„Deželnemu odboru se naroča proučavati vprašanje, ali bi ne kazalo namestu zdravniškega okrožja v Kočevski Reki osnovati novo zdravstveno okrožje v Loškem potoku ali kakem drugem temu okolišu primernem kraju.“

V finančnem odseku je zlasti gospod poslanec Višnikar, kateremu so krajevne razmere popolnoma znane povdarjal, da je zdravstveno okrožje v Kočevski Reki popolnoma na nepravem mestu in da je za to, odkar obstoji to okrožje, zdravniško mesto prazno. Za to bi bilo želeti, da se novo zdravstveno okrožje napravi v Loškem Potoku, ali v kakem temu okolišu primernem drugem kraji in sicer zaradi geografičnih razmer, po katerih bi bilo omogočeno ljudem zdravniku bližje imeti in olajšano zdravniku, da bi mogel hitreje in lažje opravljati svoj posel.

Iz teh ozirov priporočam resolucijo, katero sem prej prebral.

Deželni glavar:

Preidimo na glasovanje.

Najprej prosim glasovati o predlogu finančnega odseka, ki se glasi:

„Prošnja županstva v Loškem potoku, da bi prihajal okrožni zdravnik iz Ribnice vsaki teden po enkrat v Loškipotok, je ugoditi ter v to dovoli potreben kredit iz deželnega zaklada, ako v ta namen s polovico svote prispevajo okrožni zdravstveni svet ribniški, prizadete občine oziroma zasebniki.“

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj pride glasovanje o dodatnem predlogu gospoda poslanca Povšeta, ki se glasi:

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da odredi tako, da bo okrožni zdravnik obiskujoč Loški potok med potom tudi ordiniral v Sodražici.“

Gospodje, ki pritrjujejo temu dodatku, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Končno imamo glasovati še o resoluciji, katero je ravnokar prečital gospod poročevalec in katera se glasi:

Resolucija:

„Deželnemu odboru se naroča proučavati vprašanje, ali bi ne kazalo namestu zdravniškega okrožja v Kočevski Reki osnovati novo zdravstveno okrožje v Loškem potoku ali kakem drugem temu okolišu primernem kraju.“

Želi kdo besede k tej resoluciji.

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci ki pritrjujejo resoluciji finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeta in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Daljna točka je:

6. d) županstva v Selcih za podporo za preložitev občinske ceste iz Zgornje Besnice proti Logu;

6. d) des Gemeindeamtes in Selzach um Subvention behufs Umlegung der Gemeindefraße in Oberfeßnitz gegen Log.

Poročevalec Kalan:

Visoki zbor! Poročati mi je o prošnji posestnikov iz Nemilj, Podblice, Rovt in Njivice ter županstva v Selcih za dovolitev podpore za preložitev občinske ceste Zgornja Besnica-Macovca-Log. Županstvo to prošnjo podpira s tem, da pravi, da posestniki iz navedenih vasi nimajo nobene zveze z okrajno cesto ali sploh s kako drugo redno potjo, po kateri bi mogli svoje pridelke, katerih je veliko, n. pr. les, oglje i. t. d. spravljati. Pač pa bi se to lahko zgodilo, ako bi se preložila prej omenjena občinska pot in, kakor pravi županstvo, stvar je podpore vredna in želeti je, da se cesta napravi, da dotičniki ne bodo popolnoma zastopj plačevali svojih prispevkov za okrajno cesto, od katere nimajo nobene koristi. Važno bi bilo to posebno tudi zaradi tega, ker se je sedaj napravila nova deželna cesta iz Kranja proti Besnici in bi bil promet po tej poti jako živahen. Priloženi proračun, katerega je deželni odbor, kamor je bila ta prošnja najprej adresovana, izročil svojemu strokovnjaku Witschlu, kaže, da bo potrebščina znašala 3850 gld. Glede projekta, katerega so prosilci sami zasnovali, pravi deželni inženjer, da je sicer res priprost, da pa vendar po njegovem mnenju ni treba še nadaljnjih projektov. Ker je torej prošnja teh posestnikov opravičena in jo županstvo toplo podpira, ter zlasti z ozirom na to, da davkoplachevalci navedenih občin, katerih davek znaša 800 gld., plačajo že sedaj 42% občinsko naklado, mislil je finančni odsek, da je popolnoma opravičena, ako se za preložitev dotične občinske ceste dovoli primerna svota.

Iz vseh teh vzrokov je finančni odsek sklenil predlagati:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnji posestnikov iz Nemilj, Podblice, Rovt in Njivice ter županstva v Selcih za dovolitev podpore za preložitev občinske ceste Zgornja Besnica-Macovca-Log se ugotovi ter se v ta namen dovoli 900 (devetsto) gld. iz kredita za cestne namene“.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Globočnik ima besedo.

Poslanec Globočnik:

Visoka zbornica! Prošnja občine v Selcih zdi se mi vsega priporočila vredna, kajti ta prošnja namerava, da bi se za vasi Nemiljske okolice na-

pravila dobra zveza do drugega sveta in da bi se napravila ta zveza na Besnico, oziroma, ker se bo Besnica kmalu po okrajni cesti zvezala s Kranjem čez Kranj.

V Nemiljskih hribih nahaja se čvetero precejšnjih vasi in eno naselje, kateri kraji pa so do zdaj skoraj popolnoma ločeni od drugega sveta.

Te vasi se s poljedelstvom ne morejo pečati, ker imajo premalo njiv, in tudi najboljši kmet ne pridobi toliko živeža iz polja, da bi zamogel sebe in svojo družino z njim preskrbovati. Bolje je z živinorejo, ali glavni zaklad teh krajev je gozd, samo da žalibog ljudstvo tega zaklada ne more dvigniti, ker nima nobenih potov, da bi krasni svoj les izpeljalo na trg. Vsled tega so ljudje primorani, da iz lesa oglje žgo, ki je čisto lahka tvarina in da to oglje po slabih potih izvažajo večinoma v Kranj, kjer si za iztrženi denar kupujejo živil in se potem vračajo domov. Imajo sicer pot na Selce čez Sv. Jedert, oziroma čez Sv. Mohor, imajo pot na Podnart, ampak ta pot je tako strma in neugodna, poslednja tudi ilovita, da po njih ni mogoče voziti, posebno ne s težkimi tovornimi vozmi.

Najbolj rabljiva je pot na Besnico, ali tudi ta ima veliko strmino v Macovcu in vrhu tega še to neprilichnost, da pogostoma Nemiljšica stopa iz bregov in preplavi pot na dveh krajih, tako da morajo živina in vozniki dva čevlja globoko po vodi bresti. Da se pod takimi razmerami trgovina z lesom ne more razvijati, je samo ob sebi umevno.

Zato se je sklenilo, da bi se ta pot ob Nemiljšici preložila, tako da bi dotični kraji čez Besnico in Kranj dobili boljšo zvezo z drugim svetom. Ako se to zgodi, se bo vrednost posestev in gozdov neizmerno povzdignila in potem se bo gotovo blagostanje dotičnih krajev zelo zboljšalo. Jaz torej z veseljem pozdravljam predlog finančnega odseka, da se za nameravano preložitev ceste dovoli primerna podpora, ker je to iz splošnih gospodarskih ozirov koristno, in ker bo to posebno koristno za te kraje, pa tudi za mesto, katero imam čast zastopati.

Torej toplo podpiram predlog finančnega odseka.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pri-trjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

(prevzame predsedništvo — den Vorsitz übernehmend)

Wir gelangen nunmehr zu Punkt 6. e) der Tagesordnung:

6. e) Posch-a Janeza, okrožnega zdravnika v. p., za izplačevanje njegove pokojnine iz deželnega zaklada;
6. e) des Posch Johann, Districtsarzt i. R., um Flüssigmachung seiner Pension aus dem Landesfonde.

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Lansko leto meseca avgusta je začasni okrožni zdravnik Janez Posch v Žužemberku potom deželne vlade prosil deželni odbor za upokojenje in ob jednem za pokojnino 400 gld. Deželni odbor je v svojem dopisu odgovoril, da se mu pač dovoli pokojnina v znesku 400 gld., toda le s pogojem, ako zdravstveno okrožje žužemperško prevzame polovico tega zneska. Ker pa zdravstveno okrožje žužemperško ni hotelo prevzeti polovico te pokojnine, obrnil se je Janez Posch z drugo prošnjo do visokega deželnega zbora, naj bi mu dovolil pokojnino 400 gld. iz deželnega zaklada. Sklicuje se v prošnji svoji na to, da je že 86 let star in da je nad 55 let služboval v deželi.

Finančni odsek je popolnoma uvaževal vse razloge tega prosilca, in priznava, da bi glede na dolgoletno službovanje in visoko starost njegovo pač v resnici zaslužil podporo v omenjenem znesku, vendar pa je bil vezan na sklep visoke zbornice z dne 18. januarija 1895. Kakor je namreč znano, sklenil je bil deželni zbor leta 1893., da se vsakemu začasemu okrožnemu zdravniku, ako gre v pokoj, dovoli pokojnina letnih 300 gld.; ako polovico tega zneska prevzame zdravstveno okrožje, in na podlagi tega sklepa je bil deželni zbor tudi res dvema začasnim okrožnim zdravnikom Janezu Bobku in Ferdinandu Salokarju dovolil pokojnini po 300 gld. Ta dva zdravnika pa sta pozneje prišla do visokega deželnega zbora s prošnjo, da bi se jima ta pokojnina zvišala, in deželni zbor jima je pokojnini res zvišal, in sicer vsakemu za 100 gld., tako da je potem dežela plačevala vsakemu po 250 gld., dotični zdravstveni okrožji pa po 150 gld. Toda leta 1895. je pa visoka zbornica sklenila, da se vsakemu začasemu okrožnemu zdravniku, kadar gre v pokoj, pač dovoli pokojnina 400 gld., ali le s tem pogojem, da prevzame polovico te pokojnine zdravstveno okrožje. Ker je finančni odsek bil vezan na ta sklep visoke zbornice, torej ni mogel priti do drugega sklepa, kakor da nasvetuje:

„Visoka zbornica skleni:

Okrožnemu zdravniku v Žužemberku, Janezu Poschu, se dovoli 200 gld. letne pokojnine iz deželnega zaklada.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)
Der Antrag ist angenommen.
Punkt:

6. f) krajnega šolskega sveta v Razdrtem za odpust ostalega deželnega brezobrestnega posojila;

6. f) des Ortschaftsrathes in Präwalb um Abschreibung des unverzinslichen Landesdarlehens-Restes.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Krajni šolski svet na Razdrtem se je obrnil s prošnjo do visokega zbora, da naj bi se mu popustil znesek 200 gld., katerega je še dolžan na tistem brezobrestnem posojilu, katero mu je deželni odbor za napravo šolskega orodja dovolil leta 1891 v znesku 500 gld. To posojilo se je takrat tako dovolilo, da bi bil krajni šolski svet vsako leto moral 200 gld. nazaj plačevati. Tega pa krajni šolski svet ni storil, dotični obroki so se mu dvakrat podaljšali in na to je šele leta 1896. plačal pri deželni blagajnici 200 gld., koncem lanskega leta pa še 100 gld. Torej je od tistega posojila 500 gld. vrnenih 300 gld., glede ostalih 200 gld. pa prosi, da se mu ta znesek popusti. Prošnjo utemeljuje s tem, da je moral kupiti hišo in svet, kjer se bo gradilo novo šolsko poslopje, katero bo veljalo 5872 gld., kakor je posneti iz spisov, kateri so bili priloženi prošnji krajnega šolskega sveta za podporo za šolsko zgradbo.

Visoki deželni zbor je za to zgradbo dovolil dne 15. januarija 1895 300 gld. in dne 10. februarija 1896 pa 200 gld. in pri poslednji priliki je gospod poročevalec še poudarjal, da ni izključeno, da bo krajni šolski svet za napravo šolskega poslopja dobil še kako nadaljno podporo.

Finančni odsek sicer prizna, da je imela občina Hrenovica oziroma krajni svet v Razdrtem mnogo troškov za napravo šolskega poslopja in prizna tudi, da je kraj v resnici potreben bil te podpore, na drugi strani pa se je v finančnem odseku poudarjalo, da se je s tem krajnim šolskim svetom napravila vže velika izjema s tem, da se mu je svoje dni od deželnega odbora dovolilo nekoliko posojila za šolsko opravilo, kar sicer ni navada in se je zgodilo le v izrednih slučajih, če se ne motim, v vsem času, od kar se take stvari obravnavajo v visoki zbornici, samo dvakrat. Vsled tega se finančni odsek ni mogel za to odločiti, da bi se krajnemu šolskemu svetu odpisalo teh 200 gld., temveč je sklenil, da mora ostati pri tem, da se znesek vrne in to posebno zaradi tega, ker bi se sicer tudi drugi, katerim so se dovolila

kaka posojila, oglasili za odpis dotičnih dolgov češ, tam ste dolg popustili, odpišite ga tudi nam ker smo ravno tako potrebni, in z ozirom na to nasvetujem:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja krajnega šolskega sveta na Razdrtem za popust brezobrestnega posojila 200 gld. se ne usliši.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Wir übergehen zu Punkt:

6. g) vodstva bolnice usmiljenih bratov v Kandiji za podporo za napravo nove bolnice;
6. g) der Spitalsvorsteherung der barmherzigen Brüder in Kandia um Subvention behufs Errichtung eines neuen Spitals.

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoki zbor! Vodstvo bolnice usmiljenih bratov v Kandiji prosi podpore v pokritje stavbenih stroškov za novo bolnico. Mislim, da mi ni treba obširneje navajati, da ta zavod jako uspešno in človekoljubno deluje v zdravstvenem oziru za velik del naše Dolenjske. Doslej so imeli usmiljeni bratje bolnike iz Dolenjskih krajev v stari bolnici, v kateri pa je prostora k večjemu za 22 bolnikov, toda vsled velikega pritiska bilo jih je vedno več nastanjenih, včasih 35, povprek pa gotovo vsak dan po 30, tako da so mnogi bolniki morali ležati po hodnikih. Vsled tega se bo gradilo novo poslopje, katerega stroški so proračunjeni na 84.645 gld. 12 kr. Res je, da se je polovica te svote že vplačala, toda pri tem so se usmiljeni bratje zadolžili ter imajo pokriti še okolu 39.000 gld. stroškov. Z ozirom na to, da se z novo bolnico deloma razbremenijo bolnica, ki jo imamo v središči dežele, v Ljubljani, deloma pa tudi ljudstvu ustreže v zdravstvenem oziru, predlaga finančni odsek visoki zbornici naslednji predlog:

„Visoki deželni zbor skleni:

Vodstvu usmiljenih bratov v Kandiji poleg Novega mesta se v pokritje stavbenih stroškov za novo bolnico dovoli 8000 gld. podpore, ki se izplača v štirih letnih obrokih po 2000 gld., pričeši s tekočim letom.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Der Herr Abgeordnete Dr. Papež hat das Wort.

Poslanec dr. Papež:

Usojal si bom seveda podpirati predlog finančnega odseka, vendar bi pri tej priliki še omenil, da bi bilo jako ugodno, ako bi se enkrat začelo vendar že tudi misliti na ustanovitev ženskega oddelka v novomeški bolnici. To dostavljam, da se enkrat sproži ta ideja in prepričan sem, da bomo potem še rajši dovoljevali večje svote za to bolnico.

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Wünscht noch jemand von den Herren zum Antrage des Finanzausschusses das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche daher diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Punkt:

6. h) županstva v Trziču za podporo za zgradbo kanala pod Ljubelsko državno cesto v Trziču;
6. h) des Gemeindeamtes in Neumarkt um Subvention für den Canalbau unter der Koibler Reichsstraße in Neumarkt.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki zbor! V imenu finančnega odseka mi je poročati o prošnji, ki ima napis: „Marktgemeindegemeindeamt Neumarkt bittet um hochgeneigte Bewilligung einer Subvention für den Canalbau der Durchfahrtsstrecke unter der Koibler Reichsstraße“.

Tukaj se gre za zgradbo nekega jarka ali kanala v sredi državne ceste one proge, ki pelje skozi trg in nameravano je to, da se ta kanal, ki je sedaj vrh ceste in takorekoč deli cesto v dva enaka dela in ovira promet ter je jako nevaren v sanitetnih ozirih, odstrani na ta način, da pride pod cesto in da se potem ta zgradba zasuje, da je potem ta cesta gladka.

V prošnji je temeljito navedenih več razlogov in sicer v utemeljevanje, zakaj da prosijo podpore. Povedano je namreč, da je načrt za to zgradbo že dodelan in da proračun kaže potrebnost 5000 gld. Občina pa ne more iz svojih sredstev to potrebnost pokriti, akoravno je najela 12.000 gld. posojila, kajti to posojilo bo potrebovala prvič za zgradbo šole in drugič za nek vodovod, katerega hoče občina sama kot svoje podjetje izpeljati. Se-

veda je to le istina, da je cesta, po kateri se ima zgraditi imenovani kanal, zgolj državna cesta in da bi bilo pričakovati, da bo to država napravila, vendar je pa, ker so merodajni sanitetni oziri, po zakonitih določbah zavezana občina, da mora odpraviti sanitetni nedostatek in odstraniti ta kanal, pri tem pa vendar skrbeti za odtok vode, za katerega je bil namenjen ta kanal, na drug način; in občini se je tudi že od političnega oblastva naložila dolžnost, da mora to zgradbo izpeljati. Iz državnih sredstev je bilo na prošnjo občini dovoljen prispevek 1250 gld. ravno z ozirom na gmotne razmere občine in sedaj se je bavil finančni odsek z vprašanjem, ali in kako naj bi se prispevalo iz deželnih sredstev. Oziral se je finančni odsek, da je prvič dolžnost občine to zgradbo napraviti; drugič, da je vsekako treba pomagati občini v to svrhu, da se sanitetni nedostatek odpravi in tretjič, da se tudi nekako olajša obrat po tej cesti, ki je imel svojo oviro v tem, da je cesta prav za prav bila razsekana na dva dela. Ako se ta zgradba izvrši in cesta zboljša ter tako zboljša tudi sanitetni položaj, potem pa bo to v korist celemu sodnemu okraju, ki ima svoje središče pri vsaktedenskem obratu ravno v Trziču.

Glede na vse to je bil finančni odsek mnenja, da nima biti deželni prispevek manjši nego prostovoljni vladni prispevek, namreč 1250 gld. in zato imam čast predlagati:

„Visoki deželni zbor skleni:

Občini Trzič dovoli se za zgradbo kanala pod državno cesto na progi, v kolikor pelje skozi Trzič, 1250 gld. podpore iz kredita za 1899 in pod pogojem, da država prispeva k tej zgradbi z enako svoto 1250 gld.“

K tej točki, k zadnjemu delu tega predloga še dostavljam, da vlada ne bo mogla prispevati že letos, ker je, kakor sem poizvedel, dotični kredit že porabljen, temveč da je vladni prispevek šele za drugo leto pričakovati in da bo zato prispevek iz deželnega zaklada v isti svoti tudi plačati še le l. 1899. Vsekako je pa tudi treba, da je to ugotovljeno, da bo visoka vlada tudi za l. 1899. pripravljena to svoto dati, ker je v svojem dopisu na občino rekla, da dovoli prispevek 1250 gld. samo pod tem pogojem, da se izvrši zgradba l. 1897. To leto je že prešlo, vendar je pa pričakovati, da bo vlada to svojo obljubo tudi za prihodnje leto podaljšala. To sem imel še dostaviti vtemeljevanju predloga finančnega odseka.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Bunft:

6. i) društva za varstvo avstrijskega vinarstva v Retzu za podporo;
6. i) des Vereines zum Schutze des österreichischen Weinbaues in Retz um Subvention.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Društvo za varstvo avstrijskega vinarstva v Retzu se je tudi letos z ozirom na sklep centralnega odbora z dné 23. septembra 1897 obrnilo do visokega deželnega zbora za nekoliko podpore in v utemeljevanje svoje prošnje pravi, da daje društvo podpore in premije takim, ki se izkažejo, da so kaj naredili za vinarstvo in da so dobro cepili. Teh podpor je bilo lansko leto 1500 gld.; napravili so tudi tečaj, kjer se poučuje o požlahtnevanju trt in za to je izdalo društvo 800 gld. Napravila so se dalje tudi predavanja, katerih je bilo 40, vrh temu daje društvo ali preskrbljuje za znižane cene požlahtnjene trte in razširja poučne, popularne knjige o vinarstvu. Nadalje tudi daje, ako se kdo do društva obrne, nasvete, ki se naslanjajo na mnenja in izjave strokovnjakov in bo sedaj izdalo geologično karto Avstrijske, ki se bo seveda tudi na Kranjsko deželo ozirala.

Društvo šteje 1600 članov in ima 57 podružnic, pa vendar pravi, da mu je lansko leto ves denar pošel in da se je že koncem oktobra meseca moralo obrniti do deželnega odbora nižjeavstrijskega za izvanredno podporo, katero je tudi dobilo.

Finančni odsek je bil mnenja, da to društvo jako dobro deluje, da je mnogo pripomoglo, da se je visoka vlada vedno bolj zanimala za vinarstvo in da koristi tudi našemu domačemu vinarstvu, ker je pripravljeno, kemično preiskavati zemlje, ki se mu določajo. Tudi je pred letom kmetijski podružnici v Krškem dala podpore 50 gld., razdelilo nekaj Reckendorferjevih brošuric. Tudi deželni vinarski potovalni učitelj se izreka o tem društvu, da jako dobro deluje, da ga vse dežele podpirajo in z ozirom na vse to je bil finančni odsek mnenja, da bi se mu tudi letos, kakor druga leta dalo nekoliko podpore in v njega imenu torej nasvetujem:

„Visoki deželni zbor skleni:

Društvu za varstvo avstrijskega vinorejstva dovoli se iz deželno-kulturnega zaklada podpora 50 gld.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Punkt:

6. k) Tomic Antonije, posestnice v Kostanjevici, za podporo vsled škode po povodnji;
6. k) der Tomic Antonia, Besitzerin in Landstraf, um Unterstützung infolge Überschwemmung.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Tomic Antonija, posestnica v Kostanjevici, se je obrnila do visokega deželnega zbora s prošnjo, v kateri navaja, da se je že obrnila do deželnega odbora in tudi do c. kr. deželne vlade zaradi podpore, pa da je bilo, ker so bile poizvedbe slabe, odbita s svojimi prošnjami ne le pri deželnem odboru, ampak tudi pri vladi.

Res je, da se je ta gospodinja l. 1895. obrnila s prošnjami dvakrat do deželnega odbora, v katerih trdi, da je vsled povodnji l. 1895. trpela precej škode. Deželni odbor je poizvedoval o tej stvari in ker je bila prva prošnja tudi še od nekega drugega vložena, ki je tudi trdil, da je trpel škodo, se je dognalo, da je škoda v enem slučaju znašala 25—30 gld., v drugem pa 5—10 gld. To je tako neznatna škoda, da je v resnici nemogoče, da bi se kdo zaradi tega obračal do deželne vlade ali deželnega odbora za državno ali deželno podporo. Prosilka predlaga sicer nekak račun, v katerem pravi, da ima škode pri poslopju 90 gld. 50 kr., ali poizvedbe, katere je deželni odbor dobil l. 1895., so pa tudi take, da jim je popolnoma verjeti, namreč da škoda ni taka, da bi se moglo prošnji ugoditi in z ozirom na to tudi finančni odsek ne more priporočati, da bi visoki deželni zbor to prošnjo končno rešil, temveč predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja Antonije Tomic se izroči deželnemu odboru v primerno rešitev.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Punkt:

6. l) Dermelja Karola, šolskega vodje v Cerknici, za podporo za ondotni šolski vrt;

6. l) des Dermelj Karl, Schulleiters in Zirfniz, um Subvention für den dortigen Schulgarten.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Dermelj Karol, šolski vodja v Cerknici, obrnil se je do visokega zbora s prošnjo, v kateri pravi, da imajo tam šolski vrt, ki meri 698 m² in na katerem je treba napraviti novo ograjo in čebelnjak. Ker pa nimajo denarja, obračajo se do visokega zbora, da bi on blagovolil dovoliti nekoliko podpore.

Finančni odsek ne more predlagati, da bi se dala za te stvari gotova svota, ker iz cele prošnje se ne more izračuniti, koliko bo veljala ograja in koliko čebelnjak in koliko bo morda občina ali trg Cerkniški v ta namen dovolil. Treba bo torej še daljših poizvedb in če bodo te ugodne, bo gotovo deželni odbor lahko ugodil prošnji.

Z ozirom na to nasvetujem:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja šolskega vodstva v Cerknici za podporo za vzdrževanje šolskega vrta in naprave čebelnjaka se izroči deželnemu odboru z naročilom, da da primerno podporo iz deželno-kulturnega zaklada, kadar bo dobil vse za meritorno rešitev potrebne podatke.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg.**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Punkt:

6. m) Sapletov Marije, udove stanovskega kanclista, za zvišanje pokojnine;
6. m) der Sapletov Maria, ständischen Kanzlistenswitwe, um Pensionserhöhung.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Sapletov Marija, udova stanovskega kancelista se je, kakor lansko leto, obrnila tudi letos zopet do visokega deželnega zbora, da bi jej nekoliko zvišal njeno pokojnino, ki znaša 140 gld.

Visoki zbor se je dne 2. marca 1897 pečal s popolnoma enako prošnjo in je sklenil, da se izroči deželnemu odboru v primerno rešitev. Leto prej, dne 4. januarja 1896 se je pa tudi že pečal

s podobno prošnjo in je dovolil tej prosilki letnih 80 gld. do konca 1898. S tem, da je visoki deželni zbor tej udovi dovolil razun pokojnine še miloščino 80 gld., hotel je pokazati, da je žena, ki je 79 let stara, res podpore vredna.

Z ozirom na to, kar je visoki zbor vodilo pri njega lanskem sklepu, mislil je finančni odsek, da naj bi se ta prošnja tudi letos ravno tako rešila, kakor lansko leto in torej nasvetujem v njegovem imenu:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja Marije Sapletov-e se izroči deželnemu odboru v rešitev.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Lichtenberg:**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich bitte diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Punkt:

6. n) zaveze učiteljskih društev v Št. Juriju pri Kranji za podporo za šolski muzej;

6. n) des Verbandes der Lehrervereine in St. Georgen bei Krainburg um Subvention für das Schulmuseum.

Poročevalec Višnikar:

Visoka zbornica! Direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Št. Juriju pri Kranji prosi primerne podpore za šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva. Iz obširno utemeljvane prošnje je razvidno, da je zaveza slovenskih učiteljskih društev pri svoji glavni skupščini dne 4. avgusta 1887 sklenila, da ustanovi v proslavo in spomin na plodonosno 50letno vladanje Nj. Veličanstva cesarja Frana Josipa I. šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva. Po načrtu, ki je razviden iz prošnje, bo ta muzej nekaka permanentna razstava vseh proizvodov tičočih se slovenskega in istrsko-hrvatskega šolstva in tudi učiteljstva. Zelo obširni načrt obsega 12 glavnih oddelkov: Pedagogiško-literarni proizvodi slovenskega učiteljstva, ki se deli zopet v več pododdelkov; leposlovnji in drugi proizvodi slovenskega učiteljstva; metodiško-tehnični proizvodi, med ktore spadajo razna učila za otroške vrtnice, za ljudske, meščanske in obrtne šole; vzorni šolarski izdelki, učne knjige, učila, šolske in pomožne knjige, telovadno orodje in igrače, šolske

klopi in drugo šolsko orodje, slike, načrti in modeli, kronika najvažnejših dogodkov glede na slovensko učiteljstvo in šole in končno spominska knjiga, v katero bi se zabeleževali važnejši dogodki in delovanje „Zaveze“ in drugih slovenskih učiteljskih društev. Sedež temu muzeju bo v Ljubljani.

Iz navedenega je razvideti, da si je zaveza slovenskih učiteljskih društev postavila jako težavno in velevažno nalogo, želeti je le, da bi se jej posrečilo ta muzej ustanoviti. V tem muzeju bi učitelji imeli priliko se poučiti v vseh važnejših strokah, ki zadevajo učiteljstvo in šolstvo, in gotovo je tedaj, da bi bil tak muzej, kakoršni že obstoje v drugih deželah, tako tudi v Zagrebu, za razvoj in napredek našega šolstva jako koristen. Glavna stvar pa je seveda za ustanovitev gmotna podlaga. V tem oziru omenja prošnja, da se je 32 „Zavezi“ pripadajočih učiteljskih društev zavezalo, prvo leto plačati za ustanovitev muzeja po 10 gld., vsako naslednje leto pa po 5 gld., torej prvo leto skupaj 320 gld., vsako pozneje leto pa 160 gld. Ni dvoma, da ta prispevek ne bo zadostoval za napravo muzeja po tako obširnem načrtu.

Finančni odsek je bil mnenja, da naj dežela, akoravno mora ogromno število raznih podjetij, zavodov in šol podpirati, vendar-le po svoji moči tudi pripomore k temu, da zaveza slovenskih učiteljskih društev ustanovi ta muzej, in predlaga torej:

„Slavni deželni zbor skleni:

Zavezi slovenskih učiteljskih društev dovoljuje se za ustanovitev in vzdrževanje šolskega muzeja slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva letna podpora 100 gld. za 10 let in poleg tega ustanovnine 100 gld., toda vse to le s pogojem, da je ustanovitev šolskega muzeja sicer zagotovljena.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Lichtenberg:**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, welche mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Punkt:

6. o) predstojništva šole ubogih sestrá v Smihelu za podporo za učiteljice;

6. o) der Schulvorstehung der armen Schwestern in St. Michael um Subvention für die Lehrerinnen.

Poročevalec Višnikar:

Visoka zbornica! Poročati mi je dalje o prošnji ubogih šolskih sestra v Šmihelu pri Novem mestu. Visoki deželni zbor je tej šoli za gluho-neme deklice dovolil že lansko leto podporo 500 gld. Letos prosijo uboge šolske sestre zopet za enako podporo in sicer za dve učiteljici in eno učiteljico ročnih del, ker se je dne 15. septembra ta šola zopet otvorila z dvema razredoma.

Finančni odsek nasvetuje, oziraje se na važnost te šole, posebno dokler nima dežela svojega zavoda za gluho-neme otroke, da se tudi za leto 1897/98 tej šoli podeli podpora 500 gld.

Nasvetujem v imenu finančnega odseka:

„Visoki deželni zbor skleni:

Ubogim šolskim sestram de N. D. v Šmihelu se dovoljuje za vzdrževanje šole za gluho-neme deklice za šolsko leto 1897/98 podpora v znesku 500 gld. iz deželnega zaklada.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, welche mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Punkt:

6. p) županstva v Spodnji Idriji za podporo za vzdrževanje občinskih potov in mostov.

6. p) des Gemeindeamtes in Unter-Idria um Subvention für die Erhaltung von Gemeinewegen und Brücken.

Poročevalec dr. Majaron:

Visoka zbornica! Občina Spodnja Idrija prosi, da bi jej visoka zbornica dovolila primerno podporo v pokritje primanjkljaja za vzdrževanje občinskih potov. To prošnjo podpira s trditvijo, da ima poleg drugih potov tudi vzdrževati cesto z mostom po Kanomlji, ki je 12·8 km dolga.

Nadalje pravi prošnja, da ta cesta, ki gre vedno tik Kanomljice, provzročuje občini vsako leto veliko troškov, zlasti pa, da je povodenj lansko leto jo razdrila in provzročila mnogo izdatkov, da so jo zopet v prejšnji dobri stan spravili. Vsled tega izvanrednega slučaja moral se je proračun za vzdrževanje občinskih potov prekoračiti za celih 379 gld. 30 kr. Izdalo se je nemreč samo za najnujnejša popravila 679 gld. 30 kr., dočim je bilo za vzdrževanje občinskih potov proračunjenih samo 300 gld.

Finančni odsek sicer zavzema stališče, da nikakor ne gre, podpirati občinskih potov in da se ne more in ne sme vstvariti precedens, vsled katerega bi občine potem stopale pred deželni zbor s prošnjami za podpore pri vzdrževanju občinskih potov, ker so po zakonu one same v to zavezane.

Na drugi strani pa priznava finančni odsek, da so vendar tudi slučajji mogoči, ko gre občinam za vzdrževanje tudi občinskih potov izvenredna podpora, bodisi da so izvanredni dogodki provzročili izvenredne troške, bodisi zategadelj, ker ima občina tako lego, da mora skrbeti za razsežne in težavne občinske poti, zraven tega pa tudi plačevati še za okrajne in deželne ceste, katerih pa ne rabi in katere jej neposredno ne koristijo. Glede predložene prošnje je finančni odsek mnenja, da gre tukaj za tak izvenreden slučaj in bi bil tudi voljan, priporočiti podporo za občino Spodnja Idrija. Vendar se mu pa prošnja še ne vidi na vse strani zadostno utemeljena, ampak treba je stvar natančneje preiskati. Zato se mu je zdelo umestno, prepustiti deželnemu odboru, da razmere preišče, in ako se dokaže, da je občina imela res za vzdrževanje svojih občinskih potov izvenredne troške, ki se ne strinjajo z njenimi davčnimi silami, potem ne bi imel finančni odsek ničesar proti temu, ako se občini v tem izvenrednem slučaju dovoli kaka podpora.

Zato je sklenil finančni odsek predlagati nastopno:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja občine Spodnja Idrija za podporo pri vzdrževanju občinskih potov v letu 1897 se priporočilno odstopa deželnemu odboru v primerno rešitev.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche daher diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Wir gelangen zu Punkt:

7. **Ustno poročilo finančnega odseka o ustanovljenji in vzdrževanju meščanskih šol na Kranjskem** (k prilogi 41.).

7. **Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Gründung und Erhaltung von Bürgerschulen in Krain** (zur Beilage 41.).

Poročevalec Višnikar:

Visoki deželni zbor! Gospod poslanec Hribar in tovariši so predložili v seji z dne 25. februarija

1897 zakonski načrt, po katerem naj bi se predru- gačila določila §§ 2. in 3. zakona z dne 28. de- cembra 1884, dež. zak. št. 1. Po določitih teh pa- ragrafov ima normalnošolski zaklad prevzeti izpla- čevanje vseh aktivnih prejemkov učiteljstva; šolska poslopja zidati in vzdržavati pa imajo dotične ob- čine. To je pri ljudskih šolah. § 5. zakona z dne 29. aprila 1873, dež. zak. št. 21. pa določa, da mora biti v vsakem šolskem okraju najmanj ena meščanska šola. Troški ustanovitve meščanskih šol zadevajo po obstoječem zakonu dotični okraj.

Da se dosedaj v nobenem okraju razun v Krškem ni ustanovila meščanska šola, vzrok temu je to, da naši okraji ne zmorejo tako velikanskih ali vsaj precej velikih troškov. Deželni odbor pro- računil je troške za ustanovitev meščanske šole na 9000 gld. Ako se pomisli, da imamo 12 šolskih okrajev, bi znašali troški vseh meščanskih šol v teh 12 okrajih nad 100.000 gld. in tudi v slučaju, da bi se meščanske šole priklopile dotičnim ljudskim šolam, znašali bi troški še vedno nad 60.000 gld.

Finančni odsek se je pri razgovoru tega gotovo važnega vprašanja moral ozirati na to, ali so me- ščanske šole v resnici koristne, drugič pa, ali je pri naših razmerah mogoče, jih ustanoviti. Da so ko- ristne, o tem se ne da dvomiti; to nam kažejo na- predne dežele v Avstriji, kjer obstoji jako mnogo meščanskih šol. Največ jih je na Češkem, namreč — če se ne motim — kakor je gospod predlagatelj Hribar sam navajal, 224, na Avstrijskem jih je 96, na Moravskem pa 74. V drugih deželah jih je mnogo manj. O tem torej ni dvomiti, da bi bile take šole posebno za razvoj meščanskega življa jako koristne, ali jaz menim, da vsaj nekoliko se da tudi doseči, ako se po takih krajih obstoječe ljudske šole pri- merno razširijo.

V odseku se je posebno povdarjala važnost ustanovitve te šole v Ljubljani in v Postojni, zadnje posebno zato, ker na celem Notranjskem ni nobene srednje šole.

Pomisliti pa je, koliko breme bi dežela lahko prevzela s tem, ako bi se preuredila določba za- kona, po kateri morajo okraji vzdrževati te šole. Pomisliti je, da stojimo pred neizogibno uredbo učiteljskih plač, s katero bo dežela občutno obre- menjena in pomisliti moramo, da nam primanjkuje učiteljev. Dalje moramo uvaževati, kako težko je že danes, zidati draga šolska poslopja za ljudske šole, koliko več troškov pa bi prizadelo, ako bi se mo- rala sedaj graditi tudi še veliko dražja poslopja za meščanske šole.

Finančni odsek je, uvaževaje vse te okoliščine, prišel do zaključka, da za sedaj vsaj ne kaže usta- navljati meščanske šole na troške dežele, mogoče pa je misliti na to, da se pomore krajem, ki bi jih hoteli ustanoviti, s tem, da se subvencionirajo.

Finančni odsek torej nasvetuje:

„Visoki deželni zbor skleni:

Poročilo deželnega odbora (priloga 41.) zade- vajoče ustanovitev in vzdrževanje meščanskih šol na Kranjskem se jemlje na znanje.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Der Herr Abgeordnete Hribar hat das Wort.

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor! Ko sem lansko leto stvil s svojimi tovariši predlog, da bi se zakonske do- ločbe glede meščanskih šol izpremenile, nikdar nisem mislil na to, da bi se na Kranjskem imela ustano- viti, kakor je v deželnem šolskem zakonu izrečeno, v vsakem šolskem okraju kaka meščanska šola. Po- vedal sem v utemeljevanju svojega in tovarišev pred- loga, da mi gre tukaj pred vsem za mogočnost, da se ustanovita v Ljubljani meščanski šoli za dečke in deklice. Ni dvojbe, da bi meščanska šola v meslu Ljubljanskem bila popolnoma na svojem mestu in zaradi tega je občinski svet ljubljanski že večkrat razpravljaval vprašanje, kako bi bilo mogoče, da bi mesto prišlo do meščanske šole. Dokler se pa za- konska določba glasi tako, da bi poleg stvarnih šolskih potrebščin in poslopja, katero bi moralo se- zidati mesto, imelo mesto skrbeti tudi za plače učiteljskemu osebju, tako dolgo mestu ljubljanskemu, katero prispeva k potrebščinam normalnošolskega zaklada z 10⁰%, dasiravno bi samo za svoje ljudske šole lahko izhajalo s 5⁰% naklado na direktne davke, ne bode mogoče takih šol ustanavljati.

Gospoda moja! Jaz danes ne govorim proti predlogu finančnega odseka, ne govorim proti temu predlogu zaradi tega, ker deželni odbor v svojem poročilu in častiti gospod poročevalec finančnega odseka čisto pravilno povdarjata, da, če se lansko leto predloženi moj zakonski načrt sprejme, je potem mogoče, da bi se meščanske šole lahko usta- navljale tudi tam, kjer jih potrebno ni. Ako pa ne govorim proti predlogu finančnega odseka, se ne- kako strinjam s tem, da se moj lanski predlog ne- kako pokoplje. To pa storim v nadi, da se bodo, ako občinski svet ljubljanski sklene, da se ima v Ljubljani ustanoviti meščanska šola, v tem izjemnem slučaju s posebnim deželnim zakonom učiteljske plače take šole prevzele na deželni zaklad, oziroma na normalnošolski zaklad, ako bode ta takrat še obstal, o čemer pa dvomim. S to nado sklepam in priporočam to vprašanje, ako bode prišlo na vrsto, že naprej blagohotnosti visoke zbornice.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht noch jemand von den Herren zum An- trage des Finanzausschusses das Wort zu ergreifen? (Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Nachdem der Finanzausschuss den in Punkt 8 der Tagesordnung aufgeführten Gegenstand noch nicht vollkommen erlediget hat, so wird Punkt:

8. Ustno poročilo finančnega odseka o pre naredbi deželnega zakona z dné 28. decembra 1884. l., dež. zak. št. 1 l. 1885. (k prilogi 49.).

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Abänderung des Landesgesetzes vom 28. December 1884, L. G. Bl. Nr. 1 de 1885 (zur Beilage 49).

von der heutigen Sitzung abgesetzt, und wir kommen nun zum Punkte:

9. Ustno poročilo upravnega odseka gledé projekta o preložitvi okrajne ceste Loka-Idrija pri Podgori v cestnem okraju Škofja Loka z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 47.).

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Project, betreffend die Umlegung der Laß-Idrianer Bezirksstraße bei Podgora im Straßenbezirke Bischoflack sammt dem einschlägigen Gesetzentwürfe (zur Beilage 47).

Poročevalec Jelovšek:

Visoki zbor! Od okrajne, v zakonu o uvrstitvi cest z dné 2. aprila 1866. l., dež. zak. št. 6., pod točko 13, navedene ceste Loka-Idrija, uvrstila se je z zakonom z dné 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 18., o uvrstitvi deželnih cest pod točko 7 delna proga, ki pelje iz Loke do razpotja Kopačniške ceste pri Hotovljah, med deželne ceste, dočim je daljna proga omenjene okrajne ceste iz Loke v Idrijo ostala okrajna cesta. Na tem koščku ceste pa se nahajata dva klanca, ki sta silno nevarna in zelo obtežujeta promet. Vsled tega je cestni odbor že parkrat prosil pomoči, da bi se ta dva klanca preložila. Vendar bi bila ta preložitev združena z velikimi troški. Poprava prvega, 827 m dolgega klanca bi z odkupom sveta vred stala 7414 gld. 25 kr., troški drugega klanca pa so z vštetimi troški za odkup sveta proračunjeni na 16.476 gld. 74 kr. Obeh klancev naenkrat preložiti ni mogoče. Cestni odbor tudi zdihuje v svojej prošnji, da ima okraj 20% naklado za ceste in da bi torej sam nikakor ne mogel prevzeti vseh ogromnih troškov in torej prosi primerne podpore iz deželnega zaklada, brez katere bi nikakor ne mogel izhajati. Deželni odbor o tej stvari natančno poroča in priporoča, da se dovoli za popravo te ceste naprošena podpora, ob enem pa sprejme načrt zakona, ki je priložen poročilu deželnega odbora.

Upravni odsek, ki se je o tej stvari posvetoval, je soglasno sklenil predlagati sledeče:

„1.) Cestnemu odboru v Škofji Loki se dovoli v delno pokritje stroškov za preložitev okrajne

ceste Loka-Idrija v progi med Podgoro in Trbojskim mostom podporo 5500 gld. iz deželnega zaklada, ki bi se nakazovala v izplačilo po napredku dela.

2.) Načrtanemu zakonu v prilogi 47 se pritruje.

Dem Gesetzentwürfe in der Beilage 47 wird die Zustimmung erteilt.

3.) Deželnemu odboru se naroča, temu zakonu pridobiti Najvišje potrjenje.

Der Landesausschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzentwurfes zu erwirken.“

Usojal bi si še takoj sedaj že predlagati neko malo stilistično spremembo v besedilu načrtanega zakona. V nemškem tekstu izvoli naj se namreč v drugi vrsti § 1. beseda „abästende“ popraviti v „abzweigende“ in istotako naj se v 5. vrsti v naslovu popravi beseda „abästenden“ v „abzweigenden“.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Ich eröffne die Generaldebatte.

Wünscht jemand der Herren das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so übergehen wir in die Specialdebatte und ich ersuche den Herrn Berichterstatter den § 1. vorzulesen.

Poročevalec Jelovšek:

(bere: — liest:)

„§ 1.

V cestnem okraju Škofjaloka je okrajno cesto Loka-Idrija, ki se od deželne ceste Loka-Idrija pri Hotovljah odcepi in je navedena v zakonu o uvrstitvi cest z dné 2. aprila 1866. l., dež. zak. št. 6, pod točko 13., v delni progi pri Podgori, začeni med vrtnimi parcelami št. 483, 459 in 453 katasterske občine Trbija do mostu držečega čez potok Trbijo, preložiti po načrtu, kterega je dal napraviti okrajni cestni odbor Škofjaloka.

§ 1.

Im Straßenbezirke Bischoflack ist die von der Laß-Idrianer Landesstraße bei Hotablje abzweigende, im Straßenkategorisirungs-Gesetze vom 2. April 1866, L. G. B. Nr. 6, unter Post 13 vorkommende Laß-Idrianer Bezirksstraße nach Maßgabe des über Veranlassung des Bischoflacker Bezirksstraßen-Ausschusses verfaßten Projectes in der Theilstrecke bei Podgora, beginnend zwischen den Gartenparzellen Nr. 483, 459 und 453 der Catastralgemeinde Trbija bis zu der über den Trbija-Bach führenden Brücke umzulegen.“

(Obvelja. — Angenommen.)

„§ 2.

Mojemu ministru za notranje reči je naročeno, izvršiti ta zakon.

§ 2.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes wird Mein Minister des Innern beauftragt.“

(Obvelja. — Angenommen.)

„Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem na podstavi § 22. zakona z dné 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 17, tako:

Über Antrag des Landtages meines Herzogthumes Krain finde Ich auf Grund des § 22 des Gesetzes vom 28. Juli 1889, L. G. B. Nr. 17, anzuordnen, wie folgt:“

(Obvelja. — Angenommen.)

„Zakon

z dné . . . . . „

veljaven za vojvodino Kranjsko,

o delni preložitvi v cestnem okraju Škofjaloka se nahajajoče okrajne ceste Loka-Idrija pri Podgori, ki se odcepi od, v zakonu z dné 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 18, pod točko 7. med deželne ceste uvrščene ceste Loka-Idrija pri Hotavljah, in je navedena v zakonu o uvrstitvi cest z dné 2. aprila 1866. l., dež. zak. št. 6, pod točko 13.

Gesetz

vom . . . . . „

wirksam für das Herzogthum Krain,

betreffend die theilweise Umlegung der im Straßenbezirke Bischoflack gelegenen, von der gemäß dem Gesetze vom 28. Juli 1889, L. G. B. Nr. 18, unter Post 7 in die Kategorie der Landesstraßen eingereichten Loka-Idrijaner Straße nächst Hotavljse abzweigenden, im Straßen-Kategorisirungs-Gesetze vom 2. April 1886, L. G. B. Nr. 6, unter Post 13 vorkommenden Loka-Idrijaner Bezirksstraße bei Podgora.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlagam tretje branje.

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Ich ersuche die Herren, welche dem Gesetzentwurfe in dritter Lesung zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Gesetzentwurf ist in dritter Lesung genehmiget, womit zugleich auch der Punkt 2 des Ausschussantrages angenommen erscheint.

Ich ersuche nunmehr die Herren, welche den Punkten 1 und 3 des Ausschussantrages zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Angenommen, und hiemit ist dieser Gegenstand erledigt.

Wir gelangen zu Punkt:

10. Ustno poročilo upravnega odseka o tem, da voli visoki deželni zbor štiri ude in štiri namestnike v pridobninsko deželno komisijo za Kranjsko, potem osem udov in osem namestnikov v prizivno komisijo, ki jo je postaviti za Kranjsko, zastran osebne dohodnine (k prilogi 48.).

10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die vom hohen Landtage vorzunehmende Wahl von 4 Stellvertretern in die Erwerbsteuer-Landescommission für Krain, dann von 8 Mitgliedern und 8 Stellvertretern in die für Krain einzusetzende Berufungs-Commission für die Personaleinkommensteuer (zur Beilage 48.).

Berichterstatter Freiherr von Durzbach:

In Beilage 48 berichtet der Landesauschuss über die vom hohen Landtage vorzunehmende Wahl von 4 Mitgliedern und 4 Stellvertretern in die Erwerbsteuer-Landescommission für Krain, und von 8 Mitgliedern und 8 Stellvertretern in die für Krain einzusetzende Berufungscommission für die Personal-Einkommensteuer.

Der Verwaltungsausschuss hat dem vorliegenden Berichte des Landesauschusses nichts beizufügen.

Ich erlaube mir daher, lediglich den Bericht des Landesauschusses zu verlesen.

(bere: — liest:)

„Hoher Landtag!

Auf Grund des § 19 des Gesetzes vom 25. October 1896, R. G. B. Nr. 220, betreffend die directen Personalsteuern, sind für je ein Kronland Erwerbsteuer-Landes-Commissionen zu bestellen, welchen die Entscheidung über die gegen die Bemessung des Steuerfalles, sowie über die gegen die Ertheilung oder Verweigerung von Steuerbefreiungen erhobenen Berufungen, ferner die Erstattung von Gutachten und Anträgen an die Contingent-Commission in Bezug auf die Feststellung, beziehungsweise Nichtigstellung der Contingente zusteht.

Nach Absatz 2 desselben Paragraphen und des hiezu gehörigen Schema A sind vom Landtage des Herzogthumes Krain vier Mitglieder und vier Stellvertreter in die Erwerbsteuer-Landescommission zu wählen, und hat nach Absatz 3 der citirten Gesetzesstelle diese Wahl aus der Mitte der Erwerbsteuerpflichtigen des Landes unter thunlichster Berücksichtigung der vier Erwerbsteuerclassen nach einem vom Landtage zu bestimmenden Wahlmodus zu erfolgen.

Des Weiteren sind in Gemäßheit der §§ 177 und 178 des nämlichen Gesetzes zur Ausführung der

Geschäfte der Veranlagung der Personaleinkommensteuer Berufungskommissionen für den Umfang je eines königreichs oder Landes zu bestellen, welche über alle gegen das Verfahren der Schätzungskommissionen eingebrachten Beschwerden überhaupt, und insbesondere über Berufungen gegen die von diesen Kommissionen vorgenommenen Feststellungen der Steuersätze zu entscheiden haben.

Die Mitglieder und Stellvertreter der Berufungskommission werden unter möglichster Berücksichtigung der verschiedenen Arten des Einkommens aus der Mitte der Personaleinkommensteuerpflichtigen zur Hälfte von den Landtagen gewählt, zur Hälfte vom Finanzminister ernannt.

Zufolge Erlasses vom 16. November 1897, Z. 8617 F. M., hat der Herr Finanzminister die Zahl der Mitglieder und der Stellvertreter der Berufungskommission für das Herzogthum Krain mit je 16 festgesetzt, und hat sonach der hohe Landtag acht Mitglieder und acht Stellvertreter in diese Kommission zu wählen.

Die durch den hohen Landtag zu bewirkende Wahl ist in Gemäßheit des § 183 des citierten Gesetzes nach den in der Landesordnung für das Herzogthum Krain für die Wahl der Landesauschussmitglieder festgesetzten Bestimmungen vorzunehmen; jedoch ist die Wahl nicht auf die Mitglieder des hohen Landtages beschränkt.

Mit Rücksicht auf die §§ 12 und 13 der Landesordnung für das Herzogthum Krain wird sonach zuerst jede der drei Wählerklassen zwei Mitglieder und zwei Stellvertreter und sodann die gesammte Landesversammlung gleichfalls zwei Mitglieder und zwei Stellvertreter in die Berufungskommission zu entsenden haben.

Das k. k. Landespräsidium hat mit Note vom 30. November 1897, Z. 5812 Pr., den Landesauschuss eingeladen, dem hohen Landtage die entsprechenden Anträge wegen Vornahme der gedachten Wahlen zu unterbreiten, und bei diesem Anlasse aufmerksam gemacht, daß es sich empfehlen würde, bezüglich der Erwerbsteuer-Landeskommission einen solchen Wahlmodus zu schaffen, welcher die Gewähr dafür bietet, daß thatsächlich alle vier Klassen der Erwerbsteuerpflichtigen zur Berücksichtigung gelangen. Diese Gewähr wäre nach Anschauung des k. k. Landespräsidiums dann gegeben, wenn die Wahl von 4 Mitgliedern in einem Wahlgange, die Wahl von 4 Stellvertretern mit separaten Stimmzetteln in einem zweiten Wahlgange vorgenommen würde, und zwar in der Weise, daß auf Grund eines vorausgehenden Landtagsbeschlusses auf jedem Stimmzettel je ein Erwerbsteuerpflichtiger der I., II., III., beziehungsweise IV. Klasse zu verzeichnen ist, und Stimmen, welche dieser Gliederung nicht entsprechen, als ungiltig zu behandeln, daher nicht zu zählen wären."

Dieser Anschauung des k. k. Landespräsidiums hat sich der Landesauschuss angeschlossen und der Verwaltungsausschuss stellt nunmehr den Antrag:

Der hohe Landtag wolle den diesbezüglichen Antrag des Landesauschusses mit einer nur geringen, formellen Änderung im letzten Theile des Punktes 2 a), wo es anstatt: „zwei Mitglieder der ganzen Landesversammlung gewählt“ heißen soll: „zwei Mitglieder vom ganzen Hause gewählt“ — also in folgender Fassung annehmen:

„1.) Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die Wahl von vier Mitgliedern und vier Stellvertretern in die Erwerbsteuer-Landeskommission ist in zwei gesonderten Wahlgängen mit separaten Stimmzetteln vorzunehmen. Im ersten Wahlgange sind die vier Mitglieder in der Weise zu wählen, daß auf dem Stimmzettel je ein Erwerbsteuerpflichtiger der I., II., III. und IV. Klasse zu verzeichnen ist. Stimmzettel, welche dieser Gliederung nicht entsprechen, sind ungiltig. Der gleiche Vorgang ist im zweiten Wahlgange bezüglich der Wahl von vier Stellvertretern zu beobachten.

2.) Der hohe Landtag wolle die Wahl von acht Mitgliedern und acht Stellvertretern in die Berufungskommission für die Personaleinkommensteuer in nachfolgender Weise vornehmen:

a) zwei Mitglieder werden durch die von der Wählerklasse des großen Grundbesitzes gewählten Abgeordneten,

zwei Mitglieder durch die von der Wählerklasse der Städte und Märkte und der Handels- und Gewerbekammer gewählten Abgeordneten,

zwei Mitglieder durch die von der Wählerklasse der Landgemeinden gewählten Abgeordneten, und endlich

zwei Mitglieder vom ganzen Hause gewählt.

b) für jedes Kommissionsmitglied wird nach dem Wahlmodus sub a) ein Ersatzmann gewählt."

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesen Anträgen das Wort zu ergreifen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit den Anträgen einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Anträge sind angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

11. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin Škocijan, Studenec, Mokronog in St. Jernej za zgradbo mostu čez Krko pri Dobravi namesto pri Mersečivasi.

11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden St. Canzian, Bründl, Nassenuß und St. Bartolmä um Bau einer Brücke über die Gurk bei Dobrava statt bei Mersečendorf.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Občine Škocijan, Studenec, Mokronog in St. Jernej obrnile so se letos na deželni zbor, da bi se most, ki se namerava narediti

čez Krko, ne zgradil pri Mersečivasi, ampak pri Dobravi. Zadeva mostu čez Krko se že več časa obravnava tukaj v zbornici in tudi lansko leto smo zopet imeli to točko na dnevnem redu, pri kateri priliki je bil sprejet sledeči sklep:

„Dem Landesaussschusse wird neuerlich dringend aufgetragen, zuverlässig über den Bau einer Brücke in Mersechendorf in der nächsten Session Bericht zu erstatten und geeignete Anträge zu stellen.“

Razmere so se danes nekoliko spremenile proti onim lanskega leta in občina Št. Jernej, ki je lansko leto bila za most pri Mersečivasi, se danes v tej prošnji izraža proti temu in zahteva, da bi se most zgradil pri Dobravi, češ, da je most pri Mersečivasi v prejšnjem času imel več pomena, ker je bil nekako potreben za zvezo od Kostanjevice proti Škocijanu. Ko se je pa vsled sklepa visoke zbornice določilo, da se ima po levem bregu Krke napraviti cesta proti Zameškemu, je pa popolnoma odpadla potreba take zveze od Kostanjevice proti Mersečivasi, ker se sedaj lahko po levem bregu Krke dospo do svojega cilja.

Cestni odbori, ki so prizadeti in bi imeli prispevati za eventualno zgradbo takega mostu, so se izrekli, in sicer cestni odbor Mokronoški, da nič ne prispeva, Kostanjeviški ravno tako in samo cestni odbor Krški se je izrazil, da bi bil pripravljen nekoliko prispevati za zgradbo mostu.

Za občino Št. Jernej bi bilo večjega pomena, ako bi se zgradil most pri Dobravi mesto pri Mersečivasi, ker bi ravno oni most nekako posredoval bližjo zvezo Škocijana s Št. Jernejem.

Ker manjka še natančnejših podatkov, zlasti izjav prizadetih cestnih odborov, koliko bi prispevali za zgradbo mostu bodisi pri Dobravi ali pri Mersečivasi, in ker še ni končno dognano, kateri most bi bil bolj koristen, zato tudi upravni odsek ni mogel priti do končnega sklepa in je bil mnenja, da je na vsak način najprej še treba priskrbeti si potrebnih izjav od prizadetih faktorjev in vsled tega predlagam v imenu upravnega odseka:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja župansteve Škocijan, Studenec, Mokronog in Št. Jernej za zgradbo mostu čez Krko pri Dobravi namesto pri Mersečivasi izroči se deželnemu odboru z naročilom, da poizveduje mnenje prizadetih cestnih odborov glede večje važnosti enega ali drugega mostu za promet in glede prispevkov za zgradbo ter da o tem poroča ter stavi primerne nasvete.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Der Herr Landeshauptmann hat früher den Punkt 4 der Tagesordnung abgesetzt, da der Herr Bericht-erstatter damals abwesend war. Derselbe ist nun hier, und ich bitte ihn daher, Bericht zu erstatten über Punkt:

4. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji predsedstva avstrijskega društva sadjerejcev v Gradcu za dovolitev zaklada za ustanovitev kmetijskih in sadjerejskih zadrug.

4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Präsidiums des österreichischen Pomologen-Vereines um Botirung eines Fonds zur Begründung von landwirtschaftlichen und Obstproductiv-Genossenschaften.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Čast mi je v imenu upravnega odseka poročati o prošnji e. kr. avstrijskega pomologičnega društva v Leechwaldu pri Gradcu, ki meri na to, da bi osnoval zaklad, iz katerega bi se dajale podpore za osnovanje produktivnih zadrug, zlasti pa bi imel nalogo, pospeševati sadjarstvo po deželi. Hvalo moramo vedeti pomologičnemu društvu v Leechwaldu, da je tu prevzel inicijativo in spravil to važno zadevo pred visoko zbornico. Ako se pomisli, kakov pomen ima sadjarstvo v obče, zlasti pa za Kranjsko, potem moramo ta predlog le z veseljem pozdraviti. Vsled naših neugodnih kmetijskih razmer v obče, zlasti pa vsled neugodnih delavskih razmer, je naše kmetijstvo v tako slabem stanu, da je le redkokedaj mogoče govoriti o pozitivnem vspehu kmetijstva, dočim je sadjarstvo še tista panoga, pri kateri se s primeroma majhnimi troški da še vedno doseči lep vspeh. Sadjarstvo v Avstriji je sploh še slabo organizovano, ker manjka tega, da bi se sadjerejec zavedal potreb na sadjarskem trgu. Ne samo to, da se neprikladne vrste sadja vzgajajo, tudi ravnanje s sadjem ni tako, kakor bi moralo biti, zlasti pa se čuti nedostatek v tem, da ni jednotnih vrst, ki bi se gojile v tako obili meri, da bi mogli sadjerejci nastopiti s tako množino, da bi se izplačalo iskati trg dotičnim pridelkom. Velika pomanjkljivost je tudi ta, da naši sadjerejci ne umejo pravega ravnanja s sadjem, zlasti, da ne umejo sadja prav embalarati in ga torej tudi ne morejo spečati po onih cenah, ki bi bile primerne pridelkom samim. Vendar pa je v novejšem času opazovati, da se sadjarstvo nekoliko bolj neguje, toda žal, zabeležiti je zopet druga opasnost, in to je tuja konkurenca. Dozdaj pri nas sicer še nismo opazovali tuje konkurence v veliki meri, toda v zadnjih letih so začeli Amerikanci uvaževati svoje sadje na evropski trg. Tako se je na pr. l. 1896. pripeljalo v Hamburg 250.000 sodov ameriškega sadja, kar je toliko, kakor 1250 va-gonov. To je na vsak način tako velika množina, da nam mora imponirati in da se moramo posta-

viti v bran, ako nočemo, da nas tuje sadje pripravi ob domači trg in našega kmeta še ob tisti mali dohodek, ki ga je doslej dobival iz sadja. Amerikanska trgovina s sadjem, oziroma amerikanska produkcija sadja ima to veliko prednost pred našo, da gojijo Amerikanci samo malo vrst sadja, a te toliko boljše in v velikanski množini. Tako se nahajajo na amerikanskem trgu med raznimi jabolčnimi vrstami sledeče: Newton Pippin, Ribston Pippin, Northern Spy, Ben Davis, Jonathan, Wine Sap, Yellow Belleflower, King of the Pippins, King of Tompkins County, Famense Gravenstein i. t. d. Od teh vrst se ne uvažajo vse na evropski trg, ampak le one, ki se dajo dobro embalarati in so tako trde, da se na dolgi vožnji v Evropo ne poškodujejo. V Hamburg n. pr. so se pripeljale l. 1896. le vrste: Baldwin, Roxbing Russet, Rhode Island Greening in Ben Daris. Posebno važnost pokladajo Amerikanci na to, da je v posameznih sodih dobiti ravno tiste vrste, ki se žele na trgu. V tem, da je vse jedno, ali se ta sod odpre, ali drug, tiči velika važnost za trg, kajti le tedaj, ako vlada zanesljivost glede vrste, je lahko dobiti odjemalca za večje množine. Amerikanci so nam glede sadjereje tudi v tem precej naprej, da znajo skrbeti za to, da se sadje izkorišča tudi tedaj, kadar ni mogoče ga prodajati svežega, in to izkoriščanje omogočujejo velike naprave za sušenje sadja: l. 1896. se je samo za eksport nasušilo 1,200.000 q sadja. V Avstriji razun v Bosni se skoro ne more govoriti o sušilnicah, in kar se sadja posuši po deželi, je tako neznatno, da komaj zadostuje za domače potrebe. Treba torej gledati na to, kako bi se povzdignila sadjereja, in jeden pripomoček v dosego tega cilja bi bile sadjerejske zadruga, ki bi imele namen združevati posamezne producente, jih poučevati, kako je ravnati s sadjem, kako ga zbirati, primerno embalarati in sploh kako je izkoriščati. Take zadruga so neobhodno potrebne, obsegale naj bi le jedno ali vsaj le malo število občin; več takih malih zadrug naj bi stopilo med seboj v zvezo v večje zadruga, poslednje pa v skupno deželno zadruga. Velike važnosti pri zadrugah bi bilo to, da si pridobijo sposobno osebo, ki bi svojo nalogo razumela, ki bi imela ljubezen in veselje do predmeta, ker le na ta način je mogoče zagotoviti vspeh. Zadruga bi nadalje lahko poslovala tako, da bi prevzela komisijonelo prodajo sadja, ali ga pa tudi kupovala na svoj račun, ga potem sortirala in razpečevala, dobiček pa razdelila med zadrugnike. Ker je težavno pri našem revnem ljudstvu dobiti sredstev za snovanje zadrug, kajti zato treba posebnega lokala, eventualno kakega stroja za trčenje ali sušilnih naprav, bi bilo treba zadrugam si priskrbeti v ta namen primernih sredstev, kar bi se dalo doseči potom brezobrestnih posojil od strani dežele.

Z ozirom na vse to priporoča upravni odsek, da visoka zbornica sprejme sledeči predlog:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja c. kr. avstrijskega pomologičnega društva v Leechwaldu pri Gradcu izročča se deželnemu odboru z nalogom, da zasliši o nje vsebini

tudi c. kr. kmet. družbo ter da vse potrebno ukrene v prosep produktivnih sadjarskih zadrug.

Za slučaj, da se po prizadevanji c. kr. kmet. družbe kranjske ustanove vže tekom letošnjega leta take sadjarske zadruga, dovoljuje se mu ob enem kredit 2000 gld. iz deželnega zaklada, da iz njega podeli brezobrestna posojila, katera se podele za dobo 3 let, pod pogojem, da se zadruga podvržejo kontroli deželnega odbora tako dolgo, dokler vživajo deželno posojilo.

Ob enem se naroča deželnemu odboru, da o vseh teh poizvedbah poda v prihodnjem zasedanji posebno poročilo, da stavi svoje nasvete ter ako treba postavi v proračun prihodnjega leta višji znesek v ta namen.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Buntt:

12. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Spodnji Idriji, da rudniški erar pripomore k vzdržavanju ondotne ljudske šole.

12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Unter-Idria um Beitragsleistung seitens des Bergwerkärars zu den Erhaltungskosten der dortigen Volksschule.

Poročevalec Jelovšek:

Visoki zbor! Do leta 1889 hodili so otroci iz Spodnje Idrije v Zgornjo Idrijo v šolo, tedaj pa je vlada zaukazala, da si mora Spodnja Idrija osnovati svojo šolo, ker je preveč oddaljena od Zgornje Idrije. Vsled tega je bila občina Spodnja Idrija prisiljena, preskrbeti si novo šolo, katero obiskuje 173 otrok. Od teh je 113 rudarskih otrok, za katere bi morala prav za prav skrbeti rudarska oblast. Res je sicer, da rudarska oblast nekoliko podpira šolo s tem, da kupuje erar učencem razne stvari, ampak druge troške za šolo in za vzdrževanje šole je pa vendar primorana nositi občina.

V svojej prošnji pravi, da ima mnogo drugih troškov in prosi, da bi deželni zbor izročil prošnjo visoki deželni vladi, da bi ona uplivala na visoki erar, da bi se ta šola prevzela na rudniški erar.

Upravni odsek se je o tej stvari posvetoval in predlaga:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja občine Spodnja Idrija izroča se deželnemu odboru z naročilom, da jo isti s priporočilom predloži visoki c. kr. deželni vladi.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Poslanec dr. Tavčar:

Predlagam konec seje.

Konec seje ob 2. uri 50 minut popoldne. — **Schluss der Sitzung um 2 Uhr 50 Minuten nachmittags.**

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Die Herren, welche mit dem Antrage auf Schluss der Sitzung einverstanden sind, wollen sich erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag auf Schluss der Sitzung ist angenommen.

Deželni glavar:

(prevzame predsedništvo — den Vorsitz übernehmend)

Prihodnja seja bo v torek dne 8. t. m. ob 10. uri dopoldne in sicer s sledečim dnevnim redom:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Stehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Naznanim, da ima finančni odsek sejo v pondeljek ob 1/211. uri dopoldne.

Upravni odsek ima sejo danes popoldne ob 1/45. uri in pondeljek dne 7. t. m. ob 4. uri popoldne.

Skleпам sejo.